

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra nederlandistiky

Studijní rok 2012/2013

De positie van de vrouw in acht Nederlandse en Vlaamse verhalen vanaf 1880 tot de helft van de jaren 90 van de 20e eeuw

Bakalářská práce studia oboru Nizozemština pro hospodářskou praxi

Sabina Ivančáková

Vedoucí práce: Dr. Lianne Barnard

OLOMOUC 2013

Verklaring:

Ik verklaar dat ik mijn thesis zelfstandig heb geschreven en alle gebruikte bronnen heb vermeld.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu, kterou jsem použila.

V Olomouci, dne 23. 4. 2013

.....

Sabina Ivančáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí práce, Dr. Lianne Barnard za odborné vedení a praktické rady při psaní mé práce.

Dankbetuiging

Ik wil graag van harte mijn dank betuigen aan Dr. Lianne Barnard voor haar waardevolle adviezen.

Inhoud

Inleiding	5
1 De weg van de vrouwen in Nederland naar hun gelijke rechten en het vrouwenkiesrecht	6
2 Een huwelijk	13
2.1 Arij Prins.....	13
2.2 Samenvatting van het verhaal	14
2.3 De positie van de vrouw in het verhaal	15
3 Een liefde	17
3.1 Arnold Aletrino.....	17
3.2 Samenvatting van het verhaal	18
3.3 De positie van de vrouw in het verhaal	20
4 Ontgoocheling.....	21
4.1 Marcellus Emants	21
4.2 Samenvatting van het verhaal	22
4.3 De positie van de vrouw in het verhaal	23
5 Irène en de treurmars.....	25
5.1 Cyriel Buysse.....	25
5.2 Samenvatting van het verhaal	26
5.3 De positie van de vrouw in het verhaal	28
6 Vrouwen winnen	30
6.1 Fritz Bernard Hotz	30
6.2 Samenvatting van het verhaal	30
6.3 De positie van de vrouw in het verhaal	33
7 Een liefde	35
7.1 Ethel Portnoy	35
7.2 Samenvatting van het verhaal	35

7.3	De positie van de vrouw in het verhaal	36
8	Een paar uur liefde	38
8.1	Fleur Bourgonje	38
8.2	Samenvatting van het verhaal	38
8.3	De positie van de vrouw in het verhaal	40
9	Judith.....	42
9.1	Charles Ducal	42
9.2	Samenvatting van het verhaal	42
9.3	De positie van de vrouw in dit verhaal	44
	Conclusie	47
	Het resumé in het Engels.....	49
	Het resumé in het Tsjechisch	50
	Bibliografie.....	51
	Anotace.....	54

Inleiding

Het thema van mijn scriptie is de positie van vrouwen in de maatschappij. Ik heb dit thema gekozen omdat ik erin geïnteresseerd ben. Ik vind het interessant om te kijken naar de strijd van de vrouwen om hun eigen rechten te krijgen en een betere positie in de maatschappij te hebben. De weg naar gelijke rechten was voor vrouwen niet makkelijk. Dit thema is heel uitvoerig en heeft een lange geschiedenis. Ik begin het probleem vanaf de 19e eeuw te beschrijven. Ik gebruik de korte verhalen uit het boek *De Vlaamse en Nederlandse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen* dat door Joost Zwagerman is samengesteld. In het eerste hoofdstuk werk ik met de historische feiten en in de volgende hoofdstukken probeer ik een interpretatie van de verhalen te geven waarin de hoofdfiguur een vrouw is. Ik vind het meer interessant om niet alleen met historische feiten te werken maar ook met een boek dat over het leven van de mensen in het verleden gaat.

In het eerste hoofdstuk beschrijf ik de weg naar gelijke rechten voor vrouwen vanaf het einde van de 19e eeuw tot midden 20e eeuw. Ze wilden dezelfde rechten als mannen hebben. In mijn scriptie heb ik het over de vrouwen die heel radicaal waren en dankzij hen de andere vrouwen in Nederland hun kiesrecht hebben gekregen. Eén van de vrouwen was Aletta Jacobs. In de andere hoofdstukken beschrijf ik de verhalen die over verschillende jaren gaan. De verhalen gaan over de vrouwen die verschillende problemen met de liefde of hun positie in de relatie met mannen hebben. Ik probeer de vrouwen uit de verhalen te beschrijven en sommige hun verhalen met historische feiten te verbinden.

Ik ben geïnteresseerd of het resultaat van de ontwikkeling van de vrouwen uit de verhalen zal lijken op de vrouw van vandaag.

1 De weg van de vrouwen in Nederland naar hun gelijke rechten en het vrouwenkiesrecht

De positie van vrouwen voordat het feminisme opkwam was slecht. Vrouwen hadden nauwelijks rechten. Sprake van scholing vrouwen was er geen. Sinds onheuglijke tijden hadden de vrouwen hun verplichten thuis gehad. De vrouwen uit de hogere klassen mochten niet werken. Het was verboden. De vrouwen uit de lagere klassen moesten werken. Ze hadden nauwelijks inkomen en ze waren verantwoordelijk nog voor kinderen en huishouden. Ze mochten niet over inkomen of bezittingen beslissen.¹ Ongehuwde vrouwen uit de burgerij² waren aangewezen op de steun van de familie. Volgens Anneke Ribberink was de positie van de getrouwde vrouwen (uit de burgerij) in bepaalde opzichten echt niet makkelijk. Zij schrijft:

„In de meeste Westerse landen, inclusief Nederland, waren vrouwen handelingsonbekwaam. Dit betekende dat zij geen contracten konden tekenen en dat zij in juridische aangelegenheden als kinderen werden behandeld. Hun echtgenoot had de volledige zeggenschap over het bezit van zijn vrouw, over haar inkomen en haar kinderen.“³

In Nederlands gold nog speciaal dat: *„In de Nederlandse wet was uitdrukkelijk opgenomen dat vrouwen gehoorzaamheid waren verschuldigd aan hun echtgenoot, die op zijn beurt zijn vrouw diende te beschermen.“⁴*

Rond de 19e eeuw begonnen vrouwen te nadenken. Ze wilden eigen rechten hebben. Ze wilden kiesrecht en mogelijkheid om te studeren hebben. De 19e eeuw was heel interessant. Het liep in deze tijd van de Franse Revolutie tot de Eerste Wereldoorlog. De 19e eeuw was heel druk met heel belangrijke gebeurtenissen in de wereld maar ook hadden de vrouwen de tijd en de plaats voor hun vrouwenbeweging. De vrouwen zijn er achter gekomen dat *„zij zijn óók verantwoordelijk voor wat er in de maatschappij gebeurt.“⁵* We kennen een publicatie van de patriot Gerrit Paape⁶ uit 1798 ermee begint de

¹ RIBBERINK, Anneke, *Feminisme*, Leiden 1987, p. 7.

² Burgerij - middenklasse, die door bezit een trapje hoger stond dan de arbeiders. Anoniem: *Begrippenlijst: Europese geschiedenis*. (<http://oud.digischool.nl/gs/begrippen/beurop.htm>). (Toegang 21 januari 2013)

³ RIBBERINK, Anneke, *Feminisme*, Leiden 1987, p. 7.

⁴ RIBBERINK, Anneke, *Feminisme*, Leiden 1987, p. 7.

⁵ W.H. Posthumus-Van der Groot en A. de Waal (red.), *Van moeder op dochter. De maatschappelijke positie van de vrouw in Nederland vanaf de Franse tijd*, Utrecht/Antwerpen 1968, reprint Nijmegen 1977, p. 12.

⁶ Delft, 4 februari 1752 – Den Haag, 7 december 1803, Gerrit Paape was een Nederlandse plateelschilder, dichter, journalist, romanschrijver, rechter, aan het einde van zijn carrière ambtenaar op het ministerie van

negentiende eeuw in *Van moeder op dochter* en Paape schrijft er dat de vrouwen konden eindelijk hebben hoger onderwijs en deelname aan het staatsbestuur.⁷ Misschien is het een toeval, misschien niet, maar een honderd jaar later, in 1898, was er een bloeiende vrouwenbeweging. Ulla Jans schrijft dat in deze tijd de troonsbestijging van koningin Wilhelmina plaats vond en ook de bloeiende vrouwenbeweging die uit een hoge aantal verschillende verenigingen die eendrachtig samenwerkten in de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid ontstond.⁸ Wij konden later de eerste actie van de inclusie van de vrouw in de maatschappij waarnemen.

Vanaf 1848 tot 1940 vond plaats de Eerste Feministische Golf, een grote, internationale beweging. Het begon in de Verenigde Staten. De belangrijkste strijdpunten van deze Golf waren het recht op gelijke rechten op de arbeidsmarkt, onderwijs en vrouwenkiesrecht.⁹ In Nederland kwam de beweging na 1870. Anneke Riberrink, hoogleraar politieke geschiedenis aan de Vrije Universiteit, schrijft dat het feminisme begon als de beweging van vrouwen uit de burgerij. Negentiende eeuw was een periode van industrialisatie en modernisering dus het was de beste tijd voor de vrouwen om de kracht en eigen rechten te verdienen.¹⁰

Men heeft de indruk gekregen, dat voor vrouwelijke geschiedenis alleen de laatste 30 jaar van de 19e eeuw interessant en belangrijk waren. Tot 1870 zou het Ancien Régime¹¹ voortduren. We kunnen het ook als “Vroegmoderne Tijd” merken. Nederland wachtte na 1870 een nieuwe tijd. Als Dubby en Perrot schreefden:

„Dat zou blijken uit technische vernieuwingen met hun invloed op transport en communicatie, uit economische en demografische ontwikkelingen door industrialisatie en urbanisatie en uit veranderingen in het politieke leven door het

Nationale Opvoeding en misschien de meer tijdloze schrijver van de achttiende eeuw. Anoniem: *Gerrit Paape, Delft 1752-Den Haag 1803*. (<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/18de/auteurs/lg18057.html>). (Toegang 22 januari 2013)

⁷ DUBY, Georges en PERROT, Michelle, *Geschiedenis van de vrouw, De Negentiende Eeuw*, Amsterdam 1993, p. 467.

⁸ DUBY, George, PERROT, Michelle, *Geschiedenis van de vrouw, de negentiende Eeuw*, Amsterdam 1993, p. 467.

⁹ Anoniem: De Eerste Feministische Golf. (<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/man-en-vrouw/95980-de-eerste-feministische-golf.html>). (Toegang 22 januari 2013)

¹⁰ RIBBERINK, Anneke, *Feminisme*, Leiden 1987, p. 7.

¹¹ Anoniem: Begrip dat oorspronkelijk gebruikt werd ter aanduiding van het regeringsbestel in het prerevolutionaire Frankrijk. De meeste historici hanteren het begrip nu om het gehele maatschappelijke bestel in Europa in de eeuwen voor 1800 aan te duiden. (<http://www.encyclo.nl/lokaal/10429>). (Toegang 22 januari 2013)

*ontstaan van politieke partijen en sociale bewegingen. Dit vanwege het Europese revolutiejaar 1848, het jaar dat Nederland een liberale grondwet kreeg*¹².

De vrouwen zochten een nieuwe en betere positie in het openbare leven.

De vrouwenbewegingen begonnen in Nederland veel later dan in de omringende landen. In de vijftiger en zestigerjaren ontstond de organisatie van arbeiders. Het was eerst in de vorm van ontspanningsverenigingen met kassen voor zieken en voor begrafenissen.¹³ Het was niet makkelijk. In zijn boek *Geschiedenis der arbeidersbeweging in Nederland* schrijft Bymholt over de Sociaal-democratische partij. In dit boek las ik dat de sociaal-democratische partij van mening was dat alle mensen gelijk zijn. Alle mensen van beiderlei geslacht moesten gelijke plichten en rechten hebben. De vrouw moest „uit den staat van slavernij“¹⁴ werlost worden. Men wist dat vooral de getrouwde vrouwen minder rechten hadden dan de mannen. Maar niet iedereen wilde een arbeidsverbod voor vrouwen en niet iedereen was tegen vrouwenkiesrecht. In deze tijd waren er twee partijen. Het Algemeen Nederlands Werklieden Verbond (ANWV) en de Sociaal-Democratische Vereniging. De tweede was de voorloper van de Sociaal-Democratische Bond (SDB). Het ANWV wilde geen vrouwenkiesrecht. In de SDB kon men actieve vrouwen vinden, bijvoorbeeld Caroline Lacet. Zij bepleitte „in 1881 en 1882 in ‘Recht voor Allen’, het blad van de SDB, het kiesrecht voor vrouwen.“¹⁵ De artikels hadden vervolgd. In 1885 heeft men goede vraag voorgelegd. „Waar blijven de vrouwen?“¹⁶ Na het artikel werden vergaderingen gehouden in Amsterdam en het doel was een vereniging voor vrouwen op te richten.

De eerste vrouwenvereniging in Nederland die de eerste vrouwenorganisatie was en die gelijkstelling van man en vrouw eiste, was de Vrije Vrouwen Vereniging (VVV) in 1889. Het was het begin dat de vrouwen aannemelijke voor het openbaar begonnen te zijn. Het begin van de VVV was in SDB, dankzij de eerste vrije vrouw, Wilhelmina Drucker.¹⁷ Zij ging regelmatig naar de vergaderingen van de Bond. Zij begon met het schrijven. Zij was

¹² DUBY, Georges, PERROT, Michelle, *Geschiedenis van de vrouw, De negentiende Eeuw*, Amsterdam 1993, p. 468.

¹³ OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 16.

¹⁴ BYMHOLT, Berend, *Geschiedenis der arbeidersbeweging in Nederland*, Nijmegen 1894, p. 319. Door:

OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 17.

¹⁵ OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 17.

¹⁶ OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 17.

¹⁷ Wilhelmina Elizabeth Lensing, het pseudoniem Gipsy, Gitano, E.Prezcier. (30 september 1847, Amsterdam-5 december 1925). Ze was een van de eerste Nederlandse feministen, die zich onder meer inzette voor het vrouwenkiesrecht. Anoniem: *Wilhelmina Drucker (1847-1925)*. (<http://historiek.net/overige/personen/personen-algemeen/1789-wilhelmina-drucker-1847-1925>). (Toegang 24 januari 2013)

bevriend met Joan Nieuwenhuis. Hij was de redacteur van het *Radicaal Weekblad*, die haar als eerste aanmoedigde en in wiens blad ze schreef. Met zijn steun richtte ze in november 1888 het weekblad “*De Vrouw*” op, dat echter al in het voorjaar van 1889 na acht nummers ter ziele ging.¹⁸ Het was een heel belangrijk deel van de vrouwenemancipatie. De vrouwen moesten in het openbaar praten en voor de meeste vrouwen was deze situatie iets nieuws. Ze leefden zeer lang naast en met de mannen en zeer lang hebben ze zich als iets minders dan mannen gevoeld en ze mochten minder dingen dan mannen doen. Het was alleen een vraag van de tijd, wanneer de vrouwen de vrijheid wilden hebben. Ze wilden het kiesrecht en de rechtsgelijkheid tussen mannen en vrouwen hebben. Het ging wel. Het doel van de vrouwenvereniging was: „*het bevorderen van het maatschappelijk belang der vrouw en hare geestelijke en staatkundige ontwikkeling.*”¹⁹ In 1893 werd door de VVV voor eerst een openbare bijeenkomst speciaal rond het thema vrouwenkiesrecht.

Op 5 februari 1894 richtte een aantal vrouwen van verschillende godsdienstige en politieke richting de eerste vereniging in Amsterdam op, waar vrouwen het kiesrecht hebben gehad.²⁰ Zij werd genoemd: “*de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht*”. De oprichtsters waren W. Drucker met Th. Van Campen-Doesburg, Th. Schook-Haver en G. Stokvis. A. Versluys-Poelman werd de eerste president. „*Men werkte uitsluitend voor kiesrecht. Mannen konden alleen buitengewoon lid worden.*”²¹ Leden van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht werden voornamelijk uit burgerlijke klasse gerekruteerd. In 1894 werd ook de SDAP (De Sociaal-Democratische Arbeiderspartij) gesticht. Straks splitste zich de Nederlandse Bond voor Vrouwenkiesrecht van de Vereniging af. Er was een probleem met het fellere feminisme van de vereniging en over de rol van mannen in de beweging. Het onderscheid tussen de Nederlandse Bond voor Vrouwenkiesrecht en de Vereniging was dergelijk dat in de eerste mochten mannen gewoon lid als ook bestuurslid worden, in de Vereniging mochten mannen ook lid worden maar ze mochten niet in het bestuur zitten. In 1900 had de vereniging 1089 leden en 15 afdelingen in het land.²²

¹⁸ OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 18.

¹⁹ Anoniem: *Vrouwenkiesrecht in Nederland*.

(http://www.aletta.nl/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 24 januari 2013)

²⁰ Anoniem: *Vrouwenkiesrecht in Nederland*.

(http://www.aletta.nl/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 25 januari 2013)

²¹ OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 19.

²² Anoniem: *Vrouwenkiesrecht in Nederland*,

(http://www.aletta.nl/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 25 januari 2013)

De Sociaal-Democratische Arbeiderspartij duurde van 1894 tot 1946²³. De partij heeft de Duitse zusterpartij en de beide werden op een resumé van DAS KAPITAL gebaseerd door Frank van der Goes en H.H. van Kol. Het program was wel voor meerderen uitleg vatbaar. Men werkt er over het vrouwenvraagstuk. In 1895 had men op het congres een strijdprogramma aangenomen. In het strijdprogramma waren de belangrijkste punten over de positie van vrouwen:

„Punt I. Algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen boven de twintig

Punt III. ‘Afschaffing van alle wetten die de vrouw politiek en economisch in ongunstiger positie plaatsen dan den man.’

Punt XII. (o.m.) ‘Regeling van den vrouwenarbeid op den voet van gelijkheid van loon bij gelijke arbeid en in verband met de lichamelijke gesteldheid.’ “²⁴

Deze punten waren niet echt origineel. De eisen van de SDB waren geïnteresseerd in de positie van vrouwen. Deze partij was in het begin te klein. Van de SDB kregen ze geen ondersteuning. In deze tijd was er het ontbreken van een landelijk propagandabladd, dus ze hadden geen echte reclame. Het kon niet een strijd voor vrouwenbelangen zijn. Als Joyce in haar boek schreef: *„Die kwam pas toen de partij met de inmiddels op gang gekomen burgerlijke vrouwenbeweging te maken kreeg tijdens de opleving van de kiesrechtstrijd in het midden van de negentiger jaren.* “²⁵

Outshoorn schreef dat de eerste vrouw die in politiek en in het partijbestuur was, was de schrijfster Cornélie Huygens. Zij werd in het partijbestuur na een herstemming gekozen. Het was in 1900. Zij was lid van de partij sinds 1896. Zij werd bekend om haar burgerlijke polemieken met de burgerlijke vrouwenbeweging. Cornélie Huygens heeft in 1902 zelfmoord gepleegd. Volgende vrouw die erover heeft gesproken was Roosje Vos. Zij was oprichtster en voorzitter van de Naaistersbond. Zij heeft een sprak gehad over het vrouwenkiesrecht. In 1901 had de aanhef op het congres voor het eerste luidde: „Mannen en vrouwen!“

Het ging niet alleen om het vrouwenkiesrecht te krijgen maar ook om de zelfrealisatie. Vrouwen wilden gelijke scholen en vakken als mannen studeren en straks ook er gaan

²³OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 20.

²⁴OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 20.

²⁵OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1973, p. 21.

werken, bijvoorbeeld in medicijn. In 1879 was de eerste Nederlandse dokteres in Amsterdam. Aletta Jacobs en haar zusters, Charlotte en Frédérique had er heel grote zin in. Aletta was in 1854 geboren in Sappemeer. Zij was de eerste vrouw die universitair onderwijs volgde en de eerste vrouw die promoveerde als arts. Haar vader was ook arts en hij maakte geen verschil tussen meisjes en jongens dus zij en haar zusters kregen uitzonderlijke kansen en het was niet gewoon voor die tijd.²⁶ Zij hielp de ontwikkeling van het sociale leven in Nederland. „*Het begin van haar dokterspraktijk betekende tegelijkertijd het begin van een loopbaan in het spoor der sociale bewogenheid.*“²⁷

Haar zuster Charlotte was de eerste vrouwelijke apotheker van Nederlands en Frédérique was de eerste vrouw met MO-akte wiskunde. Het was middelbaar onderwijs. Deze drie vrouwen hielpen erg veel om het sociale leven te verbeteren.

Boswijk en Couvéé shreefden dat een groot vooruitgang vanaf het begin van de 20e eeuw er was. In 1910 was de Nederlandse vrouw al op zeer vele terreinen aan het werk. „*Enkele jaren later, in 1913 beschikte Nederlands over de volgende vrouwelijke academici: 98 artsen, 45 juristen, 29 doctoren in de letteren, 25 natuur-filosofen, 20 ingenieurs en 66 apothekeressen*“²⁸. Vrouwen mochten nog niet in politiek werken.

Ander probleem was de vraag van het vrouwenkiesrecht. In februari 1894 vond plaats de oprichtingsvergadering van de “*Vereniging voor Vrouwenkiesrecht*“. Het had een beslissende invloed op het politieke leven in Nederland. Aletta Jacobs maakte voor dit probleem echt veel. Waarom was het kiesrecht zo belangrijk? Omdat de politiek als “*mannelijk domein*”²⁹ werd beschouwd.

Er werd ook een tijdschrift gepubliceerd. Voor het tijdschrift “*Maandblaadje van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht*“ schreef Aletta Jacobs:

„*Dan zal het ons blijken welke macht er schuilt in het eenvoudige kiesbiljet, hoe dan al ons maatschappelijk werk tienmaal vlugger opschiet, hoe dan misstanden*

²⁶ CAPELLEVEEN, Ruud van: *Aletta Henriëtte Jacobs (1854-1929) Biografie Nederlandse arts en feministe.* (<http://www.absolutefacts.nl/vrouwen/data/jacobsaletta.htm>). (Toegang 30 januari 2013)

²⁷ BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit!, De weg naar gelijke rechten*, Den Haag, 1962, p.157.

²⁸ BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit!, De weg naar gelijke rechten*, Den Haag, 1962, p. 193.

²⁹ BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit!, De weg naar gelijke rechten*, Den Haag 1962, p. 207.

verdwijnen zullen door onze invloed, misstanden verdwijnen zullen door onze invloed, misstanden die eeuwenlang konden voortwoekeren, omdat de wereld eenzijdig geregeerd werd, omdat overal en in alles de vrouwenhand, en bovenal het vrouwenhart ontbrak. “³⁰

Het was niet makkelijk. De vrouwen moesten veel vragen antwoorden. De vragen waren bijvoorbeeld: Wat zou een vrouw doen als ze een kindje zou krijgen? Wat zou op die eerste positie zijn? De politiek of het kind? Mannen wilden vrouwen in de politiek niet. De auteurs van het artikel “Vrouwen kiesrecht in Nederland” schrijven dat op 15 juni 1908 Derde Internationale Congres van de Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht plaats vond die in Amsterdam werd gehouden. Het had te veel aandacht van het publiek dat het vrouwenkiesrecht er moest komen. Op 15 juni 1910 werd de vrouwenkiesrechtstag gevierd. Het was voor de eerste keer en als de herinnering aan de eerste dag van het Congres van de Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht twee jaar eerder.³¹ In deze tijd waren er veel protesten. Op 4 mei 1913 was er één onder de leiding van Aletta Jacobs. In Amsterdam vond plaats ook een tentoonstelling. In 1913 vond plaats een tentoonstelling die “*De vrouw 1813-1913*” noemde. Deze tentoonstelling was minder politiek. De vrouwen wilden de positie van de vrouw 1813 vergelijken met die van 1913. Koningin Wilhelmina kwam er ook. Zij kon niet de kiesrechtzaal zien, zij moest er worden geleid, omdat „*het vrouwenkiesrecht werd nog niet wettelijk erkend.*”³² Het was een groot succes. Op 18 juni 1916 vond plaats een demonstratie in Amsterdam. De demonstratie werd door de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht georganiseerd. Eindelijk in 1917 kregen vrouwen passief kiesrecht. Ze konden toen wel voor politieke functies gekozen worden, maar ze konden niet zelf stemmen. Vrouwen kregen eindelijk het actief kiesrecht in 1919. Ze konden hun stem uitbrengen. Het was de eerste grote stap in hun lange strijd om een gelijke positie van vrouwen in alle geledingen van de maatschappij te kregen.³³ Het vrouwenkiesrecht werd in de grondwet vastgelegd. In dit jaar werden voor het eerst zeven vrouwen in de Tweede Kamer gekozen.³⁴

³⁰ BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit!, De weg naar gelijke rechten*, De Haag 1962, p. 208.

³¹ Anoniem: *Vrouwen kiesrecht in Nederland*.

(http://www.aletta.nu/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 2 februari 2013)

³² Anoniem: *Vrouwen kiesrecht in Nederland*.

(http://www.aletta.nu/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 2 februari 2013)

³³ Anoniem: *Vrouwen kiesrecht in Nederland*.

(http://www.aletta.nu/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 4 februari 2013)

³⁴ BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit!, De weg naar gelijke rechten*, Den Haag, 1962, p.255.

2 Een huwelijk

2.1 Arij Prins

Harry G.M. Prick schreef in zijn artikel over Arij Prins dat Prins op 19 maart 1860 in Schiedam geboren werd en hij stierf op 3 mei 1922 in Schiedam. Hij was een schrijver en ook directeur van een kaarsenfabriek. Zijn carrière begon in 1877 op het kantoor van zijn vader in Schiedam maar in 1882 heeft hij de toenmalige jonge Haagse schilders en schrijvers ontmoeten en hij begon met de literatuur. Hij debuteerde onder het pseudoniem A. Cooplandt. In zijn verhaal mogen we het naturalisme zien. Hij was een naturalistische auteur. Harry G.M. Prick heeft over Prins geschreven:

„In november 1885 debuteerde Prins als een der eerste Nederlandse naturalisten, onder de schuilnaam A. Cooplandt, met een bundel schetsen Uit het leven. Onder hetzelfde pseudoniem was hij in het weekblad De Amsterdammer van 1 februari 1885 een reeks beschouwingen begonnen over 'De jonge naturalisten'.”³⁵

Volgens H. Van Gorp is het naturalisme een literaire stroming tussen 1870 en 1880 en het kwam uit Frankrijk en ontstond uit het klassieke realisme. De literaire stroming wil over onvervalste werkelijkheid schrijven. Émile Zola is de meest uitgesproken van het naturalisme. Naturalisten zijn in de leeftijd, de armoede en de dood geïnteresseerd. Hun thema's gaan meestal over de wetenschappelijke-industriële beschaving. Naturalisten wilden het werkelijke leven vastleggen. Ze hebben een sombere visie op de mens die onvrij is, en de maatschappij. Volgens de naturalisten kan de mens niet uit zijn werkelijke wereld ontsnappen, alleen met de dood. Deze machteloosheid van de mens is voor hen één van de belangrijkste thema's. Ze bekritiseren de rijken en de machtigen.³⁶ De hoofdfiguur van het naturalisme is niet als andere mensen. De hoofdfiguur is speciaal, is met iets bijzonder, getekend door iets en uitgerangeerde uit het gezelschap. De mens wordt gezien als het weerloze product van verschillende factoren. H. van Gorp schrijft in zijn boek: *„...aangeboren erfelijke eigenschappen, de omgeving waarin hij opgroeit en de concrete omstandigheden waarin hij zich op een bepaald ogenblik bevindt.”³⁷* In het verhaal van Prins *Een huwelijk* is Kee, een lelijk meisje die niet rijk is, dit type hoofdfiguur. We weten

³⁵ Prick, Harry G.M.: *PRINS, Arij (1860-1922)*.

(<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn3/prins>). (Toegang 6 februari 2013)

³⁶ Van GORP, H., *Lexicon van literaire termen*, België N.V., Wolters Leuven, p.266-267.

³⁷ Van GORP, H., *Lexicon van literaire termen*, België N.V., Wolters Leuven, p.266.

niet veel over haar maar ze is raar omdat ze een geheim heeft en ze wil niet praten en meestal zwijgt.

Arij Prins heeft in verschillende stijlen geschreven. Hij was onder de invloed van Edgar Allan Poe en andere auteurs. Arij Prins heeft één echt bekend de roman *De heilige tocht* geschreven. Hij heeft de roman 12 jaar geschreven. Dit werk werd door De Nieuwe Gids in delen gepubliceerd.³⁸

2.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal werd in 1882 gepubliceerd, zegt Zwagerman in zijn boek. Het verhaal is uit eerste publicatie van Prins “Uit het leven”. Met de bundel schetsen “Uit het leven” werd hij als de eerste Nederlandse naturalist genoemd. G.P.M. Knuvelder had een mening, dat wij in *Uit het leven* over „... personen uit de milieus die in deze jaren de bijzondere aandacht trokken: de arbeiders, ook de landarbeiders, en hun omgeving; beelden van het harde leven waarin zij voorttobben”³⁹ kunnen lezen.

Het verhaal is niet lang en het is uit de tweede helft van de 19e eeuw. In het verhaal is een hoofdfiguur die Keetje heet. Zij is een jonge meisje dat niet mooi is. De verteller zei: “... en Keetje, een lelijke meid, met strokleurig haar, een rood gezicht vol sproeten...”⁴⁰ Keetje is ook niet uit rijke familie maar niemand weet het. Zij woont met haar broer Jan Duivestein en haar moeder. Zij praat niet veel met haar familie daarom ze nauwelijks iets over haar weten. Haar broer komt thuis uit de stad en hij heeft een verrassing voor hun moeder. Jan zegt: „Ik geloof, dat Van Loon zinnigheid in Keetje heeft.”⁴¹ De moeder is heel verbaasd. Van Loon is een man uit de stad en hij is zeer rijk. De moeder is ogenblikkelijk blij. Ze weten niet dat Keetje een probleem heeft, dus ze zijn gechoqueerd als ze echt niet blij ermee is. Van Loon komt volgende dag voor het bezoek en hij wil met Keetje praten. Zij is weg en zij wil met niemand praten. Na een lange tijd komt ze terug. Haar moeder en broer denken dat Keetje een vrijer heeft. En dat is waar. Zij en, in deze tijd

³⁸ PRICK, Harry G.M.: *PRINS, Arij (1860-1922)*.

(<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn3/prins>). (Toegang 10 februari 2013)

³⁹ KNUVELDER, G.P.M., *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde. Deel 4. Malmberg*, Den Bosch 1976 , p. 243

⁴⁰ PRINS, Arij door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 53.

⁴¹ PRINS, Arij door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 53.

ook, de hele familie hebben een probleem: „*Ze mot in de kraam.*“⁴² Haar vrijer is naar Amerika weggegaan. Het meisje heeft een baby en geen echtgenoot? Het is niet mogelijk. Één dag gaat Jan naar de stad toe. Hij ontmoet Van Loon en Van Loon is heel nieuwsgierig wat is gebeurd met zijn zuster. Van Loon is ook niet zo rijk als de hele familie denkt. Hij wilde Keetje alleen voor geld. Ze denken dat een huwelijk voor beide families de hulp zou zijn. Jan begint met de Van Loon te drinken en Jan zegt tegen Van Loon over alles. En Van Loon heeft een oplossing. Als niemand over Keetje zal weten dat ze in de kraam mot: „...*wil ik ze wel nemen. Zo’n ongelukje betekent niet veel, en het kind is dan voor de mensen van mij. Aangenomen?*“⁴³

De mannen beslisten over haar leven zonder haar. Er ging alleen om geld. Maar ze weten niet dat niemand geld heeft.

2.3 De positie van de vrouw in het verhaal

De vrouwen aan het einde van de 19e eeuw hadden om hun positie heel te gestreden. De vrouwen in de maatschappij voortdurend hun positie hadden gehad. In het onderbewustzijn van de mensen van de oertijd en tot de oude maatschappij (tot begin van de 20de eeuw) waren ze een deel van de familie geweest. Als de auteurs van het boek “*Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. Století v zasetí historiografie*” schrijven:

„*De rol van de vrouw en de identificatie ermee was in de sociale lagen geheel andere en heeft zich veranderd hoewel de fundamentele rol van de moeder blijvend meest gewaardeerd was. De rol van de moeder was het onderdeel van de functie van de familie: reproduceren de populatie, zorgen voor nakomelingen. De waarde van de familie berust allereerst op de beveiliging daarom de huwelijken totaal binnen de sociale groepen domineerden, in het gevoel van de veiligheid hun leden en de bescherming naar buiten en in wederzijdse hulp, bijvoorbeeld over ongehuwde vrouw.*“⁴⁴

In het geldende onderzoek van de problematiek van de vrouwen zijn er twee problemen. De emancipatie en zelden onderzocht zelfidentificatie van de vrouwen werd meestal op de

⁴² PRINS, Arij door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 56.

⁴³ PRINS, Arij door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 58.

⁴⁴ ČADKOVÁ, Kateřina, LENDEROVÁ Milena, STRÁNÍKOVÁ Jana, *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. Století v zasetí historiografie*, Pardubice 2006, p.209.

vrouw uit de middenklasse (de groep met een gemiddeld inkomen⁴⁵) onderzocht. De middenklasse was slechts misschien 20% deel van de maatschappij. Met de ontwikkeling en de beroepsactiviteit was het dergelijk. Maar de identificatie van de vrouw als de huisvrouw was bekend tot het eind van de eeuw.⁴⁶

Ik vind dat hetzelfde geval is in dit verhaal. Er zijn Keetje, haar broer Jan en haar moeder. De verteller noemt hun vader niet. Mijn gevoel is dat Jan als de enige man in het huis, het hoogste en het laatste woord heeft. Hij is de autoriteit. Ze zijn arm en Keetje moet de familie helpen. Zij moet met een rijke man trouwen. De familie heeft financiële problemen en Van Loon heeft zinnigheid in Keetje. Hij verwacht niets anders dan dat Keetje blij zal zijn en zeg dadelijk ja omdat zij te lelijk is. De rol van Keetje is zonneklaar. Zij zou met Van Loon moeten trouwen. Maar ze mot in de kraam. Ze was met een andere man. Het zal niet goed voor de naam van de familie zijn. Mensen zullen mompelen. De moeder is onmachtig en in deze situatie is de man onmachtig ook. Maar Keetje is echt in een slechte situatie. Zij is alleen, ze heeft geen echtgenoot en zij is lelijk. Zij kan niet in deze situatie een kind hebben in deze jaren. In deze situatie gaat Jan naar de stad en hij ontmoet Van Loon. Ze drinken samen meer en meer. Jan „geeft“ Keetje aan Van Loon. Keetje was niet erbij. Maar Jan heeft geen probleem ermee. Hij doet wat het beste voor de familie is. Keetje heeft veel erover gezegd. Maar haar woord heeft geen waarde. De moeder heeft niets gezegd. Zij wilde geen probleem met Jan hebben. Keetje is zwijgend. Het verhaal heeft een onverwacht einde. In dit moment verkocht Jan zijn zuster. De mannen beslisten over haar leven zonder haar. De rol van Keetje was makkelijk. Zij wordt door haar broeder en moeder verkocht om de situatie van de familie te verbeteren. Wat kon zij erbij zeggen of doen? Niets. Zij heeft één rol en de rol was klaar. Zij moest met Van Loon trouwen.

In dit verhaal gaat niet om dromen of om een romantische liefde. Het gaat om geld. De mannen beslissen en de vrouw moet naar hen luisteren.

⁴⁵ Anoniem, (<http://www.encyclo.nl/nol.php>). (Toegang 15 februari 2013)

⁴⁶ ČADKOVÁ, Kateřina, LENDEROVÁ Milena, STRÁNÍKOVÁ Jana, *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. Století v zasetí historiografie*, Pardubice 2006, p. 209.

3 Een liefde

3.1 Arnold Aletrino

J. van Weringh schreef over Arnold Aletrino dat hij bekend ook als Aäron Aletrino of Sam Aletrino is. Hij werd op 1 april 1858 te Amsterdam geboren en hij stierf op 17 januari 1916 te Montreux. Hij kwam in aanraking met “de Tachtigers”⁴⁷. Weringh schreef over hem dat hij medicijnen in Antwerpen studeerde. Hij was ook redacteur van het tijdschrift “De Nieuwe Gids”. Dit tijdschrift uitgaf zijn eerste literaire werk *Uit den dood*. Later werkte hij als assistent in Binnengasthuis en dan ook als gemeentearts. Hij werd in zijn beroep geconfronteerd. Zijn levensvisie werd door zijn werk en gedachten aan de dood heel sterk pessimistisch. Hij werd ook beïnvloed door het Franse naturalisme. Hij was een schrijver van sombere en treurige literatuur. De ervaringen die hij had, hebben hem heel sterk beïnvloed. Hij had een pessimistische levensvisie. Hij heeft de inspiratie uit zijn eigen leven genomen. Volgens J. van Weringh zijn ook in andere Aletrino’s romans, bijvoorbeeld *Zuster Bertha*, autobiografische elementen.⁴⁸

Aletrino was ook een van de eersten die ook wetenschappelijke aandacht voor het probleem van de homoseksualiteit vraagt. Hij schreef onder een pseudoniem een boek *Over uranisme (liefde voor hetzelfde geslacht)*. In deze tijd verscheen ook een roman dat door een vriend van Aletrino werd geschreven, *Pijpenlijntjes*. Het ging om een homo-erotische verhouding. Eén van hoofdfiguren was een type van man als Aletrino. Aletrino wilde voor de homoseksualiteit een juist begrip.⁴⁹

⁴⁷ Na 1880 komt een jonge groep schrijvers op. Zij hangen een literatuuropvatting aan die afwijkt van de vorige generatie. Literatuur moet niet moralistisch zijn, ze is een individuele uiting van een kunstenaar die daarmee andere individuen wil aanspreken. De zogenaamde Tachtigers kregen niet makkelijk toegang tot de traditionele tijdschriften en daarom richtten ze *De Nieuwe Gids* op, die al snel spraakmakend werd. De Tachtigers zijn van grote invloed geweest, omdat ze een nieuw soort taalgebruik introduceerden, de zogenaamde ‘woordkunst’. Bovendien waren ze zeer op impressies gericht en gebruikten ze technieken die verwant zijn aan het impressionisme in de schilderkunst., Anoniem: *Tachtig: de beuk erin*. (<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/literatuurgeschiedenis/lg19013.html>). (Toegang 3 maart 2013)

⁴⁸ WERINGH, J.van: *ALETRINO, Arnold (1858-1916)*, (<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn1/aletrino>). (Toegang 16 februari 2013)

⁴⁹ WERINGH, J.van: *ALETRINO, Arnold (1858-1916)*, (<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn1/aletrino>). (Toegang 16 februari 2013)

3.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal is uit de collectie “*Uit 't leven*”. De collectie werd in 1901⁵⁰ gepubliceerd. Dit verhaal is romantisch, vol van het verlangen en onvervulde liefde.

Het verhaal is uit het einde van de 19de eeuw. Het was de tijd wanneer de dokters de ziekten van het hart hebben ontdekken. Als de verteller zegt:

*„Zij had een hartkwaal, een hartkwaal die we als jong assistent een mooi geval noemen waarom je jaloers op mekaars patiënten bent.“*⁵¹

Het verhaal begint in de ochtend en het weer is niet mooi. Het weer is treurig ook, als de verteller.

*„Boven de lood-doffe aarde steeg een langzaam zuiverende frisheid door het broeieg-lome drijven van de atmosfeer, een ijle voeling van vocht die geleidelijk de matte drukking van de zonloze daguren heen-levendigde, een opwakend helderen uit de dromende lamheid waarin alles had gedommeld, beweegloos en mat.“*⁵²

In het hotel zit een groep van mensen. Ze ontmoeten er en ze praten over hun leven. Een dokter die er ook zit, heeft de hele tijd nauwelijks iets gezegd. De mensen zijn nieuwsgierig. „*Waarom is hij altijd stil,*“ vraagt opeens een van de dames en hij begint een verhaal dat heel belangrijk voor hem is te vertellen. De dokter heeft als jong assistent in een ziekenhuis gewerkt. Hij was jong en hij wist niets over de liefde. Maar op een dag werd er een van zijn patiënten verliefd op hem. Hij en zij waren de hoofdfiguren van het verhaal *Een liefde*. Zij was de vrouw die niet mooi was:

*„...er kwam een klein, kromgegroeid juffertje voor mijn tafel, een juffie van een jaar of zeven-, achtentwintig, een vreselijk navrant vervormd lichaampje met de gewone ellendig-onderworpen ogen van dat soort schepsels, die hun hele leven zijn bespot en uitgelachen.“*⁵³

⁵⁰ WERINGH, J.van: *ALETRINO, Arnold (1858-1916)*, (<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn1/alettrino>). (Toegang 16 februari 2013)

⁵¹ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 26.

⁵² ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 25.

⁵³ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 26.

Zij was heel ziek. Zij had een hartkwaal. Zij kwam vaak naar het ziekenhuis. Zij wilde alleen naar hem gaan. Zij werd verliefd op hem. Hij wist erover niet. Op een dag kwam zij weer. Zij was ander dan vroeger. De dokter zag een ander meisje. De verteller zegt:

„...was ze nog fleuriger als de vorige keer, iets vrolijks, een soort navrante koketterie in haar bewegingen en iets lief lachends in haar arm, blauwig gezicht.“⁵⁴

De jonge vrouw was weer verschrikkelijk nerveus. Haar pijn in haar borst was weer erger geworden. De dokter moest een medische keuring maken. Hij moest naar haar hart luisteren en hij voelt in dit moment dat ze hem een zoen geeft in zijn hals. Hij was in een shock. Hij zweeg. Zij kwam naar hem. Haar ogen waren vol van pijn en angst. Hij wilde beletten dat hij haar voor verdere kuur zou krijgen. En toch had hij bij haar vertrek zo een raar gevoel. Er was iets heel verdrietigs in haar “Dag, dokter” zeggen en haar laatste kijken was vol van iets zo ellendigs. Hij kreeg van haar nog een zeldzame handdruk. Na dit bezoek moest hij aan haar de hele dag denken. De verteller zei over haar:

„...zag haar telkens weer voor me zoals ze klein, nederig en weinig bij de deur stond. Misschien was er ook een beetje ijdelheid bij; hoe weinig een vrouw ook is en hoe lelijk, een man is mal genoeg om trots te zijn wanneer hij ziet dat hij indruk heeft gemaakt.“⁵⁵

Volgende dag dacht hij aan haar niet meer. Het was een echte en wanhopige liefde tegelijk. Hij wilde alleen haar dokter blijven. Eenmaal ging de jonge vrouw naar het ziekenhuis en ze moest er blijven. Zij stierf langzaam. Zij was vreselijk jaloers omdat „haar“ dokter met andere patiënten even vriendelijk was. Hij bleef ook met de andere patiënten langer dan met haar om te praten. Zij was op hem heel boos en niet meer vriendelijk. Hij wist niet waarom. De hoofdverpleegster vertelde hem waarom. Het was een raar geval voor hem. Hij dacht erover wat hij zou doen. De verteller zegt:

„... wat ’t beste was om te doen: ze zou nooit beter worden, dat wist ik zeker, ze zou nooit weer ’t gasthuis uitgaan, tenminste levend, dat wist ik ook, ze had nog maar een paar maanden te leven. En toen ben ik erg goedig tegen haar geweest, ik bleef heel lang met haar praten’s morgens en wanneer ze boos op me was omdat ik

⁵⁴ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 26.

⁵⁵ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 27.

*geen tijd had om lang bij haar te blijven, dan ging ik's avonds naast haar bed zitten en maakte allerlei gekheid met haar.*⁵⁶

Hij bleef met haar tot haar dood en zij was dankzij hem heel blij. De dokter gaf haar het gevoel dat zij door hem de liefde kende.

3.3 De positie van de vrouw in het verhaal

De vrouw is er heel kwetsbaar. Zij denkt niet over geld of de positie in de maatschappij. Zij is lelijk, ziek en heel droevig en de hoofdfiguur in een onvervuld romantische liefde. Zij praat niet te veel en zij is schaamachtig en schuw. Zij wil een positie in het leven van de dokter hebben en wil ook liefde in haar eigen leven beleven.

Tussen deze twee mensen ontstaand een romantische liefde. Zij houdt erg van de dokter en is radeloos. Voor haar is elk moment wanneer zij hem kan zien, vol van geluk. Straks verandert zij. Zij begint jaloers te zijn en zij wil niet haar dokter met een andere vrouw zien. De dokter probeert haar de liefde te gunnen. Hij maakt voor haar een groot ding. Hij geeft haar een heel mooie rest van het leven. Hij is er voor haar, praat met haar, is bij haar lange tijd en ook als hij niet in het werk is. Tijdens het hele verhaal is niet klaar of de dokter wel of niet van haar houdt. Het is wel klaar na haar dood. De dokter zei door de vertellermond:

*„...voelde ik langzaam het huilen hoger kroppen dat in mijn keel stikte over de grote, wijde misère van het leven, de enorme ellende van het bestaan waarin zo'n schepseltje geboren wordt en leeft zonder vreugde, zonder licht in de donkere geheimen van haar noodzakelijk meezijn.*⁵⁷

De dokter houdt van haar, hij denkt aan de liefde en aan deze jonge vrouw heel vaak. Hij vergelijkt altijd de liefde met andere vrouwen met die ene die hij heeft gezien toe hij noch als jonge dokter in een ziekenhuis werkte en een van zijn patiënten die jonge vrouw, verliefd op hem was. De liefde was kort en was als een droom. De vrouw was heel blij. Hij geeft haar de liefde en zijn liefde is voor haar de belangrijkste. De dokter kende de enige niet-egoïstische vrouwenliefde in zijn leven. Hij is getekend door haar liefde, hij gelooft niet dat hij ooit zal trouwen.

⁵⁶ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 28.

⁵⁷ ALETRINO, Arnold door Joost Zwagerman, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 29.

4 Ontgoocheling

4.1 Marcellus Emants

Als de auteurs van het artikel over Emants⁵⁸ schreefden, werd Emants in Voorburg in 1848 geboren en stierf in Baden in 1923. Zijn leven was echt niet vrolijk. Zijn vader vond het nodig dat Marcellus rechten zou studeren. Na de dood van zijn vader begon hij op literatuur te concentreren. Hij hoefde niet te werken, hij leefde dankzij de erfenis. Hij had een ingewikkeld leven, hij had drie vrouwen en hij had met deze vrouwen altijd problemen. De eerste en tweede overleden. Zijn laatste huwelijk was niet heel gelukkig maar ze kregen een dochtertje. Zijn leven is zoals een verhaal uit een naturalistische roman. Dankzij deze ervaringen had hij goede inspiratie voor zijn romanfiguren in zijn romans. Hij houdt van het reizen en cultuur. Hij werd bekend als pessimist. Hij zei: „*U noemt mij pessimist en ik aanvaard die naam.*“⁵⁹ Hij werkte ook samen met tijdschriften die over buitenlandse zaken schreven. Zijn romans waren moedige en misschien ook bescherming voor de tijd waarin hij schreef. Het gezelschap uit het begin van de 20e eeuw was niet voorbereid voor zijn thema's. Zijn thema's waren meestal over samenleven van vrouw en man. Maar samenleven zonder huwelijk. In deze verhalen won de hartstocht. Mensen praten niet te veel en te luid over dat thema (het samenleven van man en vrouw zonder huwelijk) dus hij had problemen met zijn verhaal. De redacties waren bang om lezers te verliezen. De verteller schreef over lezers die redacties niet verliezen wilden: „*fatsoenlijke dames en bestuderen van deftige leesgezelschappen.*“⁶⁰ Ik gebruik als een voorbeeld het verhaal *Ontgoocheling*. Uit het verhaal voel ik een ontgoocheling uit het leven, uit de liefde. De auteur schreef zijn verhalen zoals hij geen geluk kende, omdat zijn leven niet gelukkig was. Zijn gedachten leekten gelijk op die van Arthur Schopenhauer⁶¹.

⁵⁸ Anoniem: *Marcellus Emants, Voorburg 1848-Baden (Zwitserland)* 1293.

(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/auteurs/lg19028.html>). (Toegang 3 maart 2013)

⁵⁹ Anoniem: *Marcellus Emants, Voorburg 1848-Baden (Zwitserland)* 1923.

(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/auteurs/lg19028.html>). (Toegang 3 maart 2013)

⁶⁰ Anoniem: *Marcellus Emants, Voorburg 1848-Baden (Zwitserland)* 1923.

(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/auteurs/lg19028.html>). (Toegang 3 maart 2013)

⁶¹ Arthur Schopenhauer was een bekende Duitse filosoof die van 1788 tot 1860 leefde. Hij gelooft dat alle leven lijden is, omdat we steeds door verlangens heen en weer worden geslingerd. We willen steeds iets anders en als we dat verworven hebben, willen we weer iets anders. We worden geregeerd door de kwaadaardige (levens) Wil. Dat proces houdt nooit op en brengt ons alleen maar ellende. Schopenhauer gelooft dan ook dat het leven zinloos is. Hij was heel pessimist. Anoniem: *Esthetica: extra informatie*. (<http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/scholieren/profielwerkstuk/alfasteunpunt/subjects/onderwerpen/filosofie/esthetica/uitgebreid>). (Toegang 3 maart 2013)

4.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal van Emants is uit de verzameling *Mensen*. Dit verhaal werd uit 1920⁶² jaar uitgegeven. Het verhaal *Ontgoocheling* is onduidelijk en het gaat niet over het geluk. In het hele verhaal is iets on gezegd. De verteller praat over iets waarover de lezers kunnen alleen nadenken. In het verhaal zijn vier hoofdfiguren, twee mannen en twee vrouwen. De namen van de mannen worden niet genoemd maar de namen van de vrouwen worden wel genoemd. Zij heten Leida en Suze. Leida is een jonge vrouw die naar Den Haag kwam en had daar geen familie en geen kennissen. De jonge man hielp haar om nieuwe kennissen te leren kennen en een nieuw thuis te maken. Hij hield van haar erg. Maar hij moest reizen. Na een lange tijd komt hij thuis en hij heeft een vreemde gevoel dat iets niet in orde met hem en Leida is. Aan het einde weet ik een reden waarom het verhaal *Ontgoocheling* heet. Suze is een oude vriendin met wie jonge man vroeger een beetje geflirt. En Suze was ook het reden waarom Leida zich veranderde. Omdat Suze met de jonge man reisde. Leida is niet meer zo teder, vol van liefde en hij voelt zich met haar ongelukkig. Leida duidt hem aan ook dat hij niet zo snel terug moet komen. De verteller zegt:

*„Nagenoeg elke dag heb ik met Bets Drijver getierd... dan bij Lensvelt, dan in de Vette Hen, dan in Central...overal. Minstens driemaal in de week zijn we ook's avonds op de horst geweest... naar komedies, concerten, bioscopen. Na afloop gingen we dan souperen of wafelen eten, en kwamen laat... soms heel laat met'n auto thuis. O, de tijd is letterlijk omgevlogen. Dat zei ze een het verwonderde me maar, dat ze er niet bijvoegde: je had gerust nog langer kunnen wegblijven... eigenlijk spijt het me, dat er nu een eind is gekomen aam mijn heerlijke tijd van vrijheid en plezier.“*⁶³

Zij is heel jaloers geweest. Do jonge man is onaangenaam verrast. Hij heeft gevoel dat Leida niet dezelfde persoon is. De verteller zei: *„Ze was opeens een heel ander mens voor me geworden. ..Een vrouw die nog wel op Leida leek...die haar zuster...haar oudere zuster had kunnen zijn; maar... die toch Leide zelve niet...“*⁶⁴

⁶² Anoniem: *Marcellus Emants, Voorburg 1848-Baden (Zwitserland)*1293.

(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/auteurs/lg19028.html>). (Toegang 3 maart 2013)

⁶³ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 20.

⁶⁴ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 20.

Wat is er gebeurd? Leida is iemand anders. Hij weet niet wat hij zou doen. De oudere man verduidelijkt hem de situatie. Het einde van de verliefdheid is gekomen. Ze moeten nu hard werken om samen te zijn. Er komt een huwelijksperiode die afschuwelijk kan zijn en ook dikwijls afschuwelijk is. De beide partijen zijn van tijd tot tijd woedend om vroegere vergissing. Toch moeten ze leren. Op het einde wacht voor hem het ware geluk. Volgens de verteller is het: „*Vrijheid en vrede met jezelf*“.⁶⁵

4.3 De positie van de vrouw in het verhaal

De jonge vrouw leeft met een man. Ze leven samen. Het is heel bijzonder in deze tijd. Zoals ik hierboven heb geschreven, Emants schreef over ongewoonlijke en moedige dingen voor de tijd van zijn schreven.

Leida hoort dat haar man op de boot zijn vriendin Suze ontmoette. Ze weet niet hoe zich te gedragen. Leida kreeg “*de voorkeur*” van de man. Toch is het een probleem. Leida weet niet van haar man dat hij Suze ontmoette.

We weten over Leida alleen wat waarover de mannen met elkaar praten. Volgens de jonge man is ze als een droom.

*„Al die lange dagen en slapeloze nachten heb ik alleen Leida voor me gezien, geen ander verlangen gehad dan, bevrijd van m’n ellende, Leida weer in m’n armen te mogen nemen, Leida weer...“*⁶⁶

Zij heeft hem nodig. Zij wil de enige vrouw in zijn leven zijn. Zij hoort op de ene of andere manier dat hij met Suze op de dezelfde boot samen waren. Het is geen verrassing wat Leida doet. Zij wordt jaloers. Als de vrouw belangrijk en uniek wil blijven, zij moet iets anders dan gewoonlijk doen. Zij heeft angst en ze is ook boos. De man kan niet weten dat Leida zich zorgen erover maakt. Leida zegt:

*„O, de tijd is letterlijk omgevlogen....dat ze er niet bijvoegde: je had nog langer kunnen wegblijven...“*⁶⁷

⁶⁵ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 21.

⁶⁶ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 17.

⁶⁷ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 20.

Leida is bang dat alles niet als vroeger zou blijven. Zij wil eruitzien als een persoon die geen zorgen heeft. De vrouw vecht er om de eerste plaats. En in dit moment begint de man te denken dat zij een andere persoon is, echt niet Leida zelf.

Leida was er eerste als de godin. Als zij onzeker begon te voelen, was de man ontgoocheld. Het gaat hier over een romantische liefde maar de liefde die als uit een droom of een verwarring is. Toch na de aankomst van de man komt een ontgoocheling. Hun verliefdheid is weg. Ze zijn samen als twee personen die niet weten wat te doen, zoals ze geen verleden hadden. De verteller zegt:

„... maar wat je niet verwacht is: min of meer van elkaar vervreemd te zijn geworden en toch is dit het geval. Je hebt beiden je gemoed boordevol... je zoudt allerlei lieve woorden willen zeggen... lieve dingen willen doen en...je zeg niets...je doet niemendal. Je weet niet hoe te beginnen.“⁶⁸

⁶⁸ Marcellus Emants door Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 19.

5 Irène en de treurmars

5.1 Cyriel Buysse

A. M. Musschoot schreef over Buysse, dat hij prozaïst en toneelschrijver was die op 20 september 1859 in Nevele werd geboren en stierf op 25 juli 1932 in Afsnee. Het grootste deel van zijn werk is realistisch, niet naturalistisch.⁶⁹

H. van Gorp schreef in zijn boek *Lexicon van literaire termen* dat realisme voor het eerst gebruikt als ‘la littérature du vrai’ (literatuur van het ware) wordt omschreven. Het realisme wordt als de periode tussen romantiek en naturalisme (1830-1880) begrepen. Deze stroming is uit Frankrijk. Realisten wilden om de kunst van romantische dromen naar de werkelijkheid te veranderen. Romantisme en naturalisme hebben veel gemeenschappelijk. Realistische literatuur heeft veel „realistische kenmerken“ die zijn: *aandachtig nijn jaszakje tipteetjes gekleed, met een wit zakdoekje, dat uit z voor het kleine en het gewone, nauwkeurige observatie , schildering van de ‘couleur locale’ en van het dagelijkse leven in de historische roman.*⁷⁰ De verteller van het verhaal *Irène en de treurmars* zegt: „*Hij was zo een mennertje uit de stad, vrij netjes gekleed, met een wit zakdoekje, dat uit zijn jaszakje tipte.*“⁷¹ Het voorbeeld van een nauwkeurige observatie. De schrijvers van het realisme schrijven over alledaagse werkelijkheid (personen, gebeurtenissen, maatschappelijke toestanden). Ze schrijven erover zoals ze is, zonder subjectivering of idealisering. Het is mogelijk dat realisme een reactie op de als inadequaate aangevoelde romantiek en op het nog perifeer voortlevende classicisme is. In deze tijd, van het realisme, gebeurt er veel veranderingen (de opkomst van de grootindustrie, het stadsproletariaat, de ontwikkeling van een efficiënt verkeersnet, de revolutionaire gezindheid, het streven naar liberalisering en democratisering, enz.).

In mijn thesis schrijf ik over twee literaire stromingen die gelijk zijn. De eerste was het naturalisme, dan kwam het realisme. Tussen deze twee literaire stromingen zijn verschillen. Van Gorp schrijft dat het naturalisme aan het realisme sloot. Het realisme wil objecten beschrijven zoals ze in de realiteit zijn, zoals de mensen de objecten zien. Het

⁶⁹ A.M.Musschoot: *Biografie*. (<http://users.telenet.be/websiteSLV/Biografie.htm>). (Toegang 4 maart 2013)

⁷⁰ GORP, H. van, *Lexicon van literaire termen*, België N.V., Wolters Leuven, p.322.

⁷¹ BUYSSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, *Irène en de treurmars, De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 39.

naturalisme probeert ook wetenschappelijke basis die invloed op de objecten uitoefenen, bepalen.⁷²

Hij was ook een schrijver van „boerenromans“⁷³. Hij vond in de werkelijkheid voor zijn verhalen en romans verschillende milieus. Meestal was het in de gegoede burgerij op het platteland. Voornamelijk in “*het land van Nevele*” of “*tussen Leie en Schelde*”. Cyriel Buysse was een buitenmens, geen stadsmens. Hij prefereerde het platteland. Iedereen die zijn verhaal las, kan het zien. Hij beschrijft de natuur tot in de kleinste details en met veel bijvoeglijke naamwoorden. Buysse beschrijft de natuur:

*„De rivier was verlicht, fantastisch, door de kleurenfeeërie van de heen en weer drijvende schuitjes. Het rusteloos bewogen water glinsterde somtijds tot in zijn donkere diepten. Het waren als rode, groene, oranje, en witte linten, die er grillig wapperend in peilden.“*⁷⁴

5.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal werd in 1927⁷⁵ uitgegeven. Het verhaal begint op de Schone Warande. De Schone Warande is een restaurant waarin de hoofdfiguren wonen en werken. Dit verhaal vindt plaats in de nabijheid van de stad, een rustiek dorpje aan het water. Buysse was een realistische schrijver en ook schrijver van boerenromans. Aan het begin van het verhaal kunnen de lezers heel gedetailleerde beschrijving van de natuur en het ruimte vinden. Verteller beschrijft de ruimte van de Schone Warande:

*„Een aanhoudend gegons, waaruit af en toe schril een lach of kreet opklonk, vulde de stille, zwoele zomeravond, en het cafeetje aan het water glinsterde door al zijn helverlichte open ramen, ...“*⁷⁶

Elk jaar is er een feest in dezelfde tijd. Daar zijn ook de spelers met hun instrumenten en met hun chef. De chef is, volgens de verteller: „*een jeugdige, welgedane dikkerd met een*

⁷² GORP, H. van, *Lexicon van literaire termen*, België N.V., Wolters Leuven, p.266.

⁷³ MUSSCHOOT, Anne Marie: *Auteurs, Buysse, Cyriel*.

(<http://www.literair.gent.be/html/lexicondetail.asp?ID=5&AID=180&l=B>). (Toegang 10 maart 2013)

⁷⁴ BUYSSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 38.

⁷⁵ Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1586.

⁷⁶ BUYSSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 38.

donker snorretje en levendige ogen. “⁷⁷ Tijdens het feestje ziet hij drie zusters die samen met hun moeder in Schone Warande wonen. De dochters zijn jong en poezelig. Twee zijn blonde en een is donkere. De donkere is het mooiste meisje. De verteller beschrijft haar: „...hoewel ook wat te dik, met haar weelderig haar en haar expressieve grijze ogen.“⁷⁸ Zij is vol van het leven. Zij lijkt als vol van het leven misschien ook omdat ze poezelig is. Mensen die poezelig zijn, zijn ook rijk. Ze hebben genoeg geld om het eten te kopen. Alle drie meisjes zijn vrolijk. Hun moeder wil voor elke van hen een echtgenoot. Het maakt niet uit wie hij zou zijn.

De muziekchef vindt Irène heel mooi en hij wil met haar dansen. Irène danst niet alleen met hem maar ook met andere mannen. Zij danst met meneer Alfred ook. Hij is de zoon van de dorpsburgemeester. In de lucht is een vraag of meneer Alfred en Irène ooit zullen trouwen of nee. Het is fijn avond en de nacht ook. De muziekchef is verliefd op Irène. Hij begint naar de Schone Warande elke dag te komen.

Er zijn twee blikken van het verhaal. De eerste is dat iedereen als in de droom is, de beide is als in de werkelijkheid. De chef is in de droom van de eerste nacht. Hij begint de situatie te begrijpen. Hij vindt alles als een illusie. De verteller zegt:

*„De romantische stemming, de verlichte schuitjes, de dans, de muziek, dat alles had een atmosfeer geschapen, die in het koele, klare daglicht niet terug te vinden was.“*⁷⁹

Hij begint jaloers op alle andere mannen te zijn. Hij is op Irène verliefd en hij wil niets anders weten. Zoals de verteller zei: „*Hij was fysiek verliefd op een illusie.*“⁸⁰ Als hij niet met haar kan zijn, niemand zal. Een paar dagen later worden de moeder en de drie dochters wakker in de nacht omdat er buiten lawaai is. De muziekchef en zijn muziekband beginnen te spelen. Ze spelen een trage treurmars. Irène is heel verschrikt. Ze denkt dat de muziekchef haar zou vermoorden. Na die nacht hoort Irène niets heel lang over de muziekchef.

⁷⁷ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, p. 39.

⁷⁸ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 39.

⁷⁹ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 41.

⁸⁰ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 42.

Een dag gaat Irène trouwen met een onderwijzer. Hij is bleek en mager. Hij heeft zwarte baard en een gouden lorgnet. Hij is van goede familie. De dikke moeder is heel nerveus en „zij meneer Alfred als het ware het mes op de keel had gezet,...“⁸¹ Zij wil weten of van meneer Alfred van plan is met Irene te trouwen. Hij zegt „neen“ na de lange tijd.

Irène heeft in haar hoofd de woorden die de muziekchef haar zei: „Onthoud goed wat ik u zeg: nooit zult gij met een ander trouwen!“⁸² De jonge muziekchef componeerde een cantate over de liefde, de wanhoop, het lijden. De cantate heet „Irène en de treurmars“. De verteller zegt, dat de cantate was:

„over de liefde, het lijden, de wanhoop en, ten slotte, het levensgeluk van een jeugdige artiest. Zijn jubelende liefde voor een meisje van het land, zijn smart toen zij die liefde niet beantwoordde, zijn foltering, toen hij merkte, dat zij van een ander hield, zijn herboren levensvreugde toen hijzelf, na eindeloos lijden, een ander meisje, dat hem redden zou, ontmoette en voor altijd aan zich verbond.“⁸³

De inhoud van deze cantate is vol van alle emoties die ik uit het verhaal ken. De dag van het huwelijk van Irène is ze een beetje nerveus. Als de zondagavond komt, beginnen mensen iets te horen. „...de akelige tonen van de lijkmars.“⁸⁴ Irène ziet de jonge muziekchef die met andere vrouw die in het wit gekleed is, zat. Hij straalt van trots en geluk. Eindelijk zijn ze gelukkig. Irène en de chef vinden hun liefdes.

5.3 De positie van de vrouw in het verhaal

In dit verhaal zijn de vrouwelijke hoofdfiguren Irène en haar moeder en zusters. Irène is jong, vol van leven en heel vriendelijke. Haar moeder wil alleen echtgenoten voor Irène en haar zusters. Het maakt niet uit met welke man zou Irene en haar zusters trouwen. Alle drie zijn poezelig. Twee zijn blonde en Irène is donkere, daarom zij verschillend van haar zusters is. Zij is vol van leven ook. Irène ziet heel gelukkig eruit. Zij praat met alle mannen vriendelijk en zij weet niet dat het een groot probleem zou kunnen zijn. Zij flirtte met muziekchef ook maar alleen om het plezier te hebben.

⁸¹ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 46.

⁸² BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 46.

⁸³ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 47.

⁸⁴ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 47.

De jonge muziekchef wordt verliefd op Irène. Hij wordt door haar betoverd. Of op illusie van haar. Zij dansten samen in een nacht. Zij was heel vriendelijk, maar het was voor Irène alleen de nacht die vol van het plezier was. De verteller zegt: „*Hij was fysiek verliefd op een illusie, hij omprangde haar in zijn dromen, hij voelde soms, als hij in haar bijzijn was, een materiële pijn in zijn armen, zó sterk was zijn verlangen, zijn behoefte om haar in werkelijkheid te omsluiten.*“⁸⁵ Zij is te jong. Zij wil niet met hem leven of trouwen maar hij denkt dat de momenten met haar waren reëel. Hij wordt bezeten op haar. Als hij niet met haar kan trouwen, niemand kan. Hij zei, volgens de verteller: „*Goed! Ge 'n wil mee mij niet trewen! Goed! Maar onthoud wat da 'k ou nou zegge: Ge 'n ...zilt...uek... mee... gien... ander... trewen.. Da zweir ik ou!*“⁸⁶ Hij lijkt als bezeten van haar. Zij is bang voor hem.

Irène is er machteloos. Zij wil hem niet, hij wil haar erg. Na een lange tijd kent zij een andere man en zij ging met hem trouwen. Haar moeder was er een belangrijke figuur. Zij had „*mes op de keel meneer Alfred*“⁸⁷ gezet om te weten welke plannen hij met Irène heeft. Hij wil niet met haar trouwen, hij moet weggaan. In dit verhaal heeft de moeder het hoofdwoord. De muziekchef doet niet wat hij beloofd. Hij ontmoette een andere vrouw. Irène is nu alleen het verleden.

Het verhaal gaat over de liefde die de werkelijkheid en de droom niet kan herkennen. Deze liefde is ook zelfzuchtig, wanhopig en verandert in de bezetenheid.

⁸⁵ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 42.

⁸⁶ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 43.

⁸⁷ BUYASSE, Cyriel door Zwagerman, Joost, Irène en de treurmars, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 4.

6 Vrouwen winnen

6.1 Fritz Bernard Hotz

In het artikel⁸⁸ over Fritz Bernard Hotz is geschreven dat hij op 1 februari september 1922 in Leiden werd geboren en overleed op 5 december 2000 in Leiden. Hij debuteerde heel laat, in 53 jaar. Zijn eerste verhaal was *De Tramrace* dat in het tijdschrift *Maatstaf* werd uitgegeven. *Maatstaf* was een literair tijdschrift. Het verscheen in Nederland van 1953 tot 1999. De uitgever heette Bert Bakker die ook redactie voerde. Hij werd snel heel belangrijk in de Nederlandse literaire wereld. In dit tijdschrift waren veel bijdragen van schrijvers en dichters uit alle generaties. *Maatstaf* werd met 4000 abonnees in 1964 het grootste literaire tijdschrift in Nederland.⁸⁹ Hij schreef de verhalen vanaf jaren vijftig maar de verhalen werden in jaren zeventig gepubliceerd omdat hij heel zelfkritisch was. Hij wilde niet zijn manuscripten sturen. Oorspronkelijk is hij trombonist. Hij speelt jazz uit de jaren twintig. In de jaren zeventig begon Hotz met de literatuur. Niemand kon geloven dat hij begon met het schrijven en de literatuur. Hij kreeg P.C.Hooftprijs, de hoogste Nederlandse onderscheiding. Hotz was altijd een bewonderaar van de muziek en de kunst van de jaren twintig. Jazz was voor hem de grootste liefde. In 1956 trouwde hij maar het huwelijk was dramatisch en slecht eindigde. De jaren zestig waren niet goed voor Hotz. Toch probeerde hij na deze tijd manuscripten sturen. Zijn verhalen speelden zich vaak in het verleden af. Als Holz schrijft: „Soms heb je als lezer van Hotz pas na enige alinea's in de gaten dat je je met het verhaal in de wereld van rond 1950 bevindt.“⁹⁰ Hotz wilde de lezers te geloven dat verleden als een “nu” is. Een thema van Hotz is “trouw” ook. Het gaat niet alleen om liefdestrouw, maar ook de trouw aan zichzelf.

6.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal werd door in 1976⁹¹ uitgegeven. De verteller zei dat de handeling uit najaar 1959 of 1960⁹² is. Dit verhaal gaat over een groep van muzikanten. Ze reizen heel vaak om

⁸⁸ Anoniem: *F.B. Hotz*.

(<http://www.letterkundigmuseum.nl/Default.aspx?tabid=92&BiographyID=90&BiographyName=FBHotz&Mode=BiographyDetails>). (Toegang 17 maart 2013)

⁸⁹ Van MARISSING, Lidy: Bert Bakker: Bij zijn afscheid van ‘Maatstaf’.

(http://www.dbnl.org/tekst/mari01528in01_01/mari01528in01_01_0015.php). (Toegang 17 maart 2013)

⁹⁰ Anoniem: *F.B. Hotz*.

(<http://www.letterkundigmuseum.nl/Default.aspx?tabid=92&BiographyID=90&BiographyName=FBHotz&Mode=BiographyDetails>). (Toegang 17 maart 2013)

⁹¹ Zwagerman, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p.1589.

het geld te verdienen. Hun vrouwen wachten op hen thuis. De muzikanten houden van hun werk. Zoals de verteller zei: „*Wat ze konden , deden ze bovendien met intens plezier, al liet geen van hen dat zo merken.*“⁹³ De verteller zei dat alles wat zij verdienden, hun vrouwen of vriendinnen afstonden. De vrouwen kunnen niet met hen reizen omdat de muzikanten de volledige en zinvolle vrijheid willen hebben. De muzikanten zijn op zichzelf trots. Ze hebben heel groot zelfbewustzijn. Waarom niet, volgens de verteller is Armand, bijvoorbeeld, heel mooi dankzij zijn krullig hoofd en ze zijn succesvol.

Ze hebben een bijzondere vorm van plezier. De verteller vertelt over een bezoek van een café. Ze wilden koffie krijgen. „*Toen een boerenmeid met koffie binnenkwam werden er ontuchtige geluiden gemaakt, zodat ze morste en zweterig kleurde. Men had plezier.*“⁹⁴ In de groep is een leider. Hij zorgt voor hun contracten, vervoer, publiciteit. Hij heeft groot zorgenhoofd en rechte neus. Hij ziet dat wat de overige niet. Ze vinden dat ze beter dan overige zijn. Zoals de verteller zei: „*Ze achtten zich superieur aan iedereen.*“⁹⁵

Hun andere reisdoel is een school. De weg is lang en ze komen bijna net op tijd. Vóór de school staan de leerlingen om de band te verwelkomen. De meisjes kijken onder hen kritisch en brutaal. Daar staat een prachtige blonde. De verteller weet ook niet hoe oud is zij. „*...die overigens evengoed zevenentwintig als zeventien had kunnen zijn.*“⁹⁶ Zij heeft een cherubijnachtige wang die scholleeftijd verried. In de school zijn de meisjes die de muzikanten leuk vinden en ook de jongens die de muzikanten erg niet leuk vinden. De muzikanten gaan in de richting van het podium. Langs de muren staan de rijen meisjes. De muzikanten voorbereiden zich voor het concert. De blonde meid komt weer. Zij kijkt lang naar de drummer en op zijn handen. De drummer wil haar niet in zo nabijheid. Hij vraagt haar: „*Zo kriel, wat mot je?*“ Het was de eerste impuls misschien om niet goed er te komen. Zij moet terug gaan. Het optreden van de muzikanten heeft een vertraging. Ze moeten wachten. De meisjes zijn zenuwachtig. De muzikanten delen zenuwachtig handtekeningen uit. In de hele zaal is iets zonderlings. De verteller zei: „*Het gezamenlijk*

⁹² HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 636.

⁹³ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 636.

⁹⁴ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 637.

⁹⁵ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 637.

⁹⁶ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 639.

groot zenuwachtig infantiele zou zich oplossen en de leerlingen verspreidden op voorhand een giechelig fluïdum van direct erotische verwachting.“⁹⁷

De muzikanten hebben een korte pauze waarin onder de leerlingen een verloting plaats vindt. De blonde, dezelfde blonde die voor het begin was, gaat met de verloting. Toen ze een keer diep doorboog richtte Armand zijn klarinet even op haar rond achterwerk. Ze kijkt naar hem, zegt niets. Intussen heeft Koos, andere muzikant, een probleem met zijn ventiel (voor beter spelen) en hij moet het schoonspoelen. Hij wil naar de toiletten gaan maar de dames toiletten zijn dicht en hij heeft geen tijd. Hij denkt dat iedereen is in de zaal.

De muzikanten hebben problemen. De blonde praat over iets met de rector en met oudere leraren. Zij zegt: „*Op het podium zaten ze me van achteren aan te raken.*“⁹⁸ Dit is het eerste probleem. Het tweede is, dat Koos in dames toiletten werd gevonden. Iemand heeft hem daar op slot gedaan en de mensen hebben geen sleutel van de deur. Iedereen moet heel lang zoeken. Ten slotte was het de blonde die zoiets als een duplicaat vond. De hele tijd had zij autoritaire glimlacht. Na dat moment zijn de muzikanten niet heel populair, als de leerlingen roepen: „Viezeriken!“

De oboers knokten mee met de muzikanten. Koos heeft andere probleem met een meisje dat juist voor hem sprong en ritste gezicht van Koos open met een middelvingernagel. Dan beet zij hem. De muzikanten moeten ook met de politie praten. De blonde zegt dan wel dat zij het deed. Zij was de persoon die Koos had ingesloten om verkrachting te vrijwaren. De muzikanten moeten nog spelen. Hun fans kijken als een meedogenloze jury toe. Na het feest zijn de muzikanten heel blij dat het einde is. Volgende keer gaan ze naar een andere school. De muzikanten hebben hun goede stemming terug. Men overwoog zelfs ook „*met de eerst volgende reis eens één of twee van de eigen vrouwen mee te nemen.*“⁹⁹ Het was alleen een grapje.

⁹⁷ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 640.

⁹⁸ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 643.

⁹⁹ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, Vrouwen winnen, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 647.

6.3 De positie van de vrouw in het verhaal

De vrouwen winnen in dit verhaal. Aan het begin zijn de mannen heel trots, ze denken dat ze de beste zijn. De muzikanten denken dat alle vrouwen van hen zullen houden. Ze proberen wat ze alles kunnen bij de vrouwen doen. De verteller zegt: „*Toen ze een keer diep doorboog richtte Armand zijn klarinet even op haar rond achterwerk, de anderen grinnikten zachtjes.*“¹⁰⁰ Toch waren de vrouwen in dit verhaal niet zo benevolent als de muzikanten denken dat ze zouden zijn.

Dit verhaal gaat niet over de liefde. De mannen denken erin dat ze kunnen alles doen wat de vrouwen zo veel dankbaar voor een vluchtige blik zullen zijn. Toch zijn de vrouwen in deze school anders. Deze leerlingen zijn vrijpostig en ze zijn niet bang. De naam van het verhaal is juist: Vrouwen winnen.

De tijd van het verhaal heeft niet verkeerd getimed. In de gelijke tijd vond de Tweede Feministische Golf plaats. De doelen van de Tweede Feministische Golf waren:

- „*doorbreking van het huisvrouwensyndroom*
- *seksuele bevrijding*
- *economische zelfstandigheid*
- *herverdeling van betaald en onbetaalde arbeid*
- *doorbreking van het zgn. Glazen plafond tijdens arbeidscarrières*
- *verovering van politieke macht*
- *recht op gelijke beloning voor gelijk werk voor mannen en vrouwen*“¹⁰¹

De Tweede Golf begon in Nederland met de Nederlandse vertaling in 1965 van het boek *De tweede sekse* van Simone de Beauvoir (1908-1986). „*Zij was één van de belangrijkste feministische denkers van deze tijd. De publicatie van De Tweede Sekse in 1949 maakte haar tot icoon van de vrouwenbeweging.*“¹⁰² Het begon ook met het verschijnen van het

¹⁰⁰ HOTZ, F.B. door Zwagerman, Joost, *Vrouwen winnen, De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 642.

¹⁰¹ Anoniem: *Joke Kool-Smit, De Tweede Feministische Golf*. (<http://www.vrouweninformatieplein.nl/front/index.php?id=163>). (Toegang 17 maart 2013)

¹⁰² MAERTEN, Mieke: *Feministische denkers, deel 2: Simone de Beauvoir*. (<http://www.rosadoc.be/pdf/factsheets/nr27.pdf>). (Toegang 17 maart 2013)

artikel *Het Onbehangen bij de vrouw* van Joke Kool-Smit in 1967. Johanna Elisabeth Smit (1933-1981) was een actieve lid van verschillende verenigingen dankzij haar ouders. Joke Smit kwam in aanraking met het feministische ideeëngoed.¹⁰³ Haar artikel gaat over de verklaring van de achterstand van Nederlandse vrouwen door de dubbele boodschap waarmee deze worden opgezaaid. In het artikel wordt geschreven dat de vrouwen moeten zich op een maatschappelijk bestaan voorbereiden. De vrouwen waren van jongs in die gedachte dat ze geen rol in de maatschappij zullen spelen. Het beste leven voor hen is het huwelijk en moederschap. Joke Smit pleitte een oplossing dat de echtparen zijn kinderen met een volwaardige werkkring zouden combineren. Dankzij dit artikel werd de emancipatie van de vrouw op de politieke agenda opgezet. Het artikel gaat over “onbehangen” van de vrouwen. Dit was het signaal dat vrouwen nodig hadden.¹⁰⁴ „Vrouwen realiseerden zich dat zij ondanks alle democratiseringsprocessen die gaande waren, een marginale positie innamen, zowel in het openbare leven als op het thuisfront. Zij wilden gelijke rechten en gelijke plichten.“¹⁰⁵ Ze probeerden op allerlei manieren te veranderen. Een nieuwe cultuur ontstond. De cultuur heeft andere vormen van waardering „voor het vrouwelijke in jezelf en elkaar.“¹⁰⁶

De vrouwen van het verhaal *Vrouwen winnen* hebben met De Tweede Feministische Golf iets gelijks. Ze willen tegen mannen in opstand komen omdat de mannen moeten weten dat ze niet alles wat ze willen, kunnen doen.

¹⁰³ Anoniem: *Biografieën van Joke Smit*. (<http://www.jokesmit.nl/JS/Persoon/Biografieen/>). (Toegang 17 maart 2013)

¹⁰⁴ Anoniem: *De vrouw beslist*. (http://www.aletta.nu/aletta/content/80885/de_vrouw_beslist). (Toegang 17 maart 2013)

¹⁰⁵ Anoniem: *Joke Kool-Smit, De Tweede Feministische Golf*. (<http://www.vrouweninformatieplein.nl/front/index.php?id=163>). (Toegang 17 maart 2013)

¹⁰⁶ Anoniem: *De vrouw beslist*. (http://www.aletta.nu/aletta/content/80885/de_vrouw_beslist). (Toegang 17 maart 2013)

7 Een liefde

7.1 Ethel Portnoy

Zij werd geboren op 8 maart 1927 in Philadelphie en ze stierf op 25 mei 2004 in Den Haag.¹⁰⁷ Zij was een Nederlandse schrijfster. Zij schreef columns, essays, korte verhalen, autobiografische verhalen, reisverhalen en aantal romans. Zij was dochter van Russisch-joodse immigranten. In 1950 vertrok zij naar Europa en studeerde culturele antropologie en archeologie in Parijs. Vanaf 1970 woonde ze in Den Haag. Haar eerste boek was *Steen en been* in 1971. Later uitgaf zij nog 25 boeken. Zij richtte op de feministische literatuur en zij kreeg de Annie Romeinprijs van het feministische maandblad *Opzij*. *Opzij* is één van de grotere vrouwenbladen in Nederland. Het zorgt voor de positie van de vrouw in de maatschappij.¹⁰⁸ Zij voelde zich als Nederlandse schrijfster, maar zij schreef meestal in het Engels.¹⁰⁹

7.2 Samenvatting van het verhaal

Dit verhaal werd in 1971¹¹⁰ in *Steen een been en andere verhalen* uitgeven. Het verhaal gaat over een echtpaar. Ze hebben een winkeltje samen. Ze gingen het twaalfde jaar van hun huwelijk in. De vrouw heet Shirley, maar zij verkoos zichzelf graag Sherry te noemen. De verteller zei over Sherry:

„Op haar manier was zij een genie, zij bewerkstelligde het gewenste resultaat zonder zichtbare inspanning, als had zij het afgedwongen aan hogere machten, met een soort argeloze kracht.“¹¹¹

Haar man houdt van vrouwen maar hij probeert zijn liefde te verbergen. Volgens de verteller: „*Hij had nu zelfs de pretentie dat hij niet op rokken jaagde volkomen laten vallen.*“¹¹² Sherry weet haar echtgenoot aan zich gebonden te houden. Wat moet vrouw doen met deze man? Het klassieke advies door de *Courrier de Coeur* (*Een advies uit de hart*) volgens de verteller, is: „*Wees geduldig, maak geen herrie, zorg ervoor dat zijn eigen*

¹⁰⁷ Anoniem: *Ethel Portnoy*. (<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=port005>). (Toegang 20 maart 2013)

¹⁰⁸ Anoniem, (<http://www.opzij.nl/Over-Opzij.htm>). (Toegang 20 maart 2013)

¹⁰⁹ Anoniem: *Ethel Portnoy overleden*. (<http://www.literatuurplein.nl/nieuwsdetail.jsp?nieuwsId=607>). (Toegang 20 maart 2013)

¹¹⁰ ZWAGERMAN, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p.1592.

¹¹¹ PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 782.

¹¹² PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p.782.

huis een haven van rust en gezelligheid is, etc. ¹¹³ Maar de verteller gelooft niet dat Sherry weet wat zij doet. De verteller denkt dat een soort boerenslimheid wees haar de weg. Zij maakt boezemvriendinnen met de vrouwen die de objecten van haar man belangstelling worden geweest. Volgens de verteller was al voordat de affaire begonnen. Niemand weet wie maakt de keus van de vrouwen. Sherry of haar man? Zij wil met alle vrouwen praten, werken, ontmoeten. De verteller heeft Sherry een keer gezien. Zij speelt met de vrouwen maar ze weten misschien erover niet. Ten slotte gebeurt het onafwendbare. Een van de lichte affaires wordt de grote passie. Haar rivale - Louise, is in een onneembare positie. Het zegt er lelijk uit voor Sherry. De echtgenoot van Sherry wordt zwijgzaam en somber. In dit moment moet de verteller naar Amerika weggaan. Na de twee maanden komt de verteller terug. Hij ziet niets op Sherry. Haar man woont met haar nog. Sherry begint alleen over Louise te praten. Zij is van haar paard gevallen. Het was heel ontzettend, Louise moest naar de plastische chirurgie gaan. Niemand begrijpt niet hoe het precies gebeurd is. De grote liefde van Sherry's echtgenoot voor Louise leed onder zijn aversie van ziekenhuizen. Sherry was Louise's trouwste bezoeker en zij praat met haar over alles.

7.3 De positie van de vrouw in het verhaal

De vrouw heet Shirley, later alleen Sherry. Het is niet genoemd, waarom veranderde zij zichzelf haar naam. De verteller zegt over haar: „*Ongeschoolde Machiavelli, onbewuste lesbienne, stratege zonder het te weten, naïve sadiste-welke van deze beschrijvingen pas het best bij Shirley, of, zoals zij zichzelf graag verkoos te noemen, Sherry?*” ¹¹⁴ Sherry is op haar manier een genie. Zonder zichtbare inspanning heeft zij een resultaat. Zij heeft een argeloze kracht. Zij is getrouwd en heeft een man die houdt van vrouwen. Zij heeft een levensdoel in haar leven. „*Zij wist haar man aan zich gebonden te houden.*” ¹¹⁵

Zij maakt boezemvriendinnen van de vrouwen die de objecten van haar man zijn. Soms voordat de affaire begonnen is. Zij worden overladen met attenties. Sherry nodigt hen uit voor winkelexpedities. Zij speelt met de vrouwen. De verteller zegt: „*Aan een jonge hond die met een pantoffel speelt. Schattig, onweerstaanbaar. Nog een ruk, schudden, trekken, nog eens schudden. Met eindeloos geduld. Een enkele maal ving ik een blik op van het*

¹¹³ PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005 p.783.

¹¹⁴ PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005 p. 782.

¹¹⁵ PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005p. 782.

slachtoffer: panisch, smekend. “¹¹⁶ Op een dag komt een andere vrouw, Louise. Louise is de affaire van Sherry’s man. Louise weet het wel. Zij gaat rond met een vage, teruggetrokken glimlach. Binnen twee manden wordt Louise gehospitaliseerd. De relatie beëindigt tussen Sherry’s man en Louise. Niemand weet precies wat is hier gebeurd. De verteller kan ook erover alleen nadenken. Sherry was de beste bezoeker, de beste verzogster en de liefste vriendin van Louise. Sherry heeft nu een ander onderwerp erbij om over te converseren: de liefdesaffaires van haar man. Sherry praat met Louise erover. Sherry was te enthousiast aan het vertellen. Louise zit naast haar en luistert naar alles. Haar gezicht vertrokken van spijt en haar hoofd gebogen.

Sherry weet erover misschien niet, het is niet klaar uit het verhaal. Was het ongeluk een toeval of nee? Sherry is een echt stratege zonder het te weten of naïve sadiste. Zij maakt slachtoffers uit de vrouwen. Volgens mij Sherry weet over alle vrouwen. Zij is te zeker met haar man dat het voor haar misschien het plezier was.

¹¹⁶ PORTNOY, Ethel door Zwagerman, Joost, Een liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 783.

8 Een paar uur liefde

8.1 Fleur Bourgonje

Zij werd geboren in 1946¹¹⁷ in Achterveld. In dit artikel werd ook geschreven dat zij veel reisde, in 1968 vertrok zij naar Parijs, eind 1970 naar Zuid-Amerika. Zij bereisde hele Midden- en Zuid- Amerika, van Cuba tot Patagonië tot het Paaseiland. Zij studeerde in Argentinië aan de School voor Sociale Psychologie en Psychoanalyse in Buenos Aires en vanuit schreef ze voor Nederlandse bladen. Daarna kende ze ook het Spaans en werd medewerkster van het culturele bijvoegsel van de krant *El Nacional* die in Argentinië werd uitgegeven. Eind 1980 kwam zij terug naar Nederland. Ze schreef psychologische romans, in Zuid Amerika schreef ze over het verband tussen armoede en prostitutie van vrouwen in Venezuela. Ze ging in psychologische problemen en vrouwen op.¹¹⁸

8.2 Samenvatting van het verhaal

Een paar uur liefde werd in 1989¹¹⁹ uitgegeven. Dit verhaal is niet heel lang. Toch heeft een diep idee. De hoofdfiguur is een vrouw. Zij heet Lena. Zij woont alleen. Haar man is in de gevangenis al twee jaar. Hij heeft hun kind vermoord.

Lena bezoekt hem, zij houdt van hem. Wanneer zij naar hem gaat, maakt zij haar gezicht mooi, kamt haar blonde haar, haar wenkbrauwen wat langer maakt, enz. Zij wil dat alles in orde is. De man doodde haar zoon. De verteller zegt: „*Niet met opzet. In woede, in een nietsontziende vlaag van verstandsverbijstering.*“¹²⁰ Daar was het probleem. Zij houdt van hem, zij gelooft hem. Hij had al de hond met een stuk hout geslagen – en Lena. Hij was te moe, hij kwam uit zijn werk. Niemand kon thuis een lawaai maken, zij vroeg niet naar de vreemde steden of naar de vrouwen met wie hij ontmoette. Wanneer zij zonder hem was, verlangde zij naar hem. Wanneer zij weet dat hij thuis zal komen, voelt zij zich zenuwachtig. Nog steeds hangt het witte jasje op de kapstok. Het witte jasje dat zij voor het kind had gebreid. De verteller zegt: „*...dan heeft zij een fraactie van een seconde een geluksgevoel, nog steeds: het zit in de kamer te spelen, het wacht op mij.*“¹²¹ Voor haar is

¹¹⁷ Anoniem, (<http://www.fleurbourgonje.nl/>). (Toegang 20 maart 2013)

¹¹⁸ Anoniem, (<http://www.fleurbourgonje.nl/>). (Toegang 20 maart 2013)

¹¹⁹ ZWAGERMAN, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1586.

¹²⁰ BOURGONJE, Fleur door Zwagerman, Joost, *Een paar uur liefde, De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1154.

¹²¹ BOURGONJE, Fleur door Zwagerman, Joost, *Een paar uur liefde, De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1155.

heel belangrijk om alles te laten zoals het is. De witte jasje is voor haar haar geheime geluk, haar halve seconde of minder van illusie. Zij wil gescheiden van elkaar herinneren. Zij reist tussen twee wezens die haar om liefde hebben gevraagd.

Zij gaat regelmatig naar de gevangenis om haar man te bezoeken. Zij mag niets vergeten, zij moet het gevraagde mee hebben. De verteller zegt:

„Zij had zich voorbereid op een paar uur liefde, maar nu, tijdens de laatste kilometers van het traject, bereidt zij zich voor op de verdediging, op een kort en veilig verblijf onder het toezicht van een vreemde, zij maakt zich nog vóór de aankomst al klaar voor het vertrek.“¹²²

Toen hij vrij was, kwam thuis van het werk en thuis wachtte op hem zijn vrouw en het kind. Het kind oefende het papa-zeggen. Haar moeder was vol van trots. Maar na zijn aankomst moest het kind vroeg naar bed en zij bewoog om hem heen waar hij haar hebben wilde. Uit liefde en later uit angst. Hij had haar geslagen. Niemand wist het omdat zij thuis met een koud kompres op haar gezicht heeft binnengebleven. Hij was jaloers op het kind dat het meer aandacht heeft, dat zij geen oog voor hem heeft. Zij had het kind een dag bij de burens gebracht om met haar man samen te zijn. Het was ook niet goed. Zonder het papageroep en zonder het klaaglijke huilen voelde hij nog meer gespannen. Hij had een probleem met haar. Hij had haar met haar hoofd tegen de muur geslagen. Later was hij goed en lief weer. Hij was heel verbaasd. Hij was meer geschrokken dan zij. Zij zag dat zelf. Deze situatie vindt nogmaals plaats. Zij zei ook tijdens het verhoor: *„Mijn man bedoelt het niet kwaad, hij heeft er zelf het meeste last van als hij een ander iets heeft aangedaan.“¹²³* Zij zei over hem niets slechts. Hij was een goede man, hij dronk niet. Zijn probleem was alleen dat hij snel kwaad werd.

Wanneer Lena naar de gevangenis gaat, herinnert zij zich het verleden. Misschien had zij het kunnen voorkomen, die laatste greep. Misschien had zij tussen vader en kind kunnen werpen. Zij is te bang geweest. Zij is in de gevangenis en gaat naar hem. Zij moet niet meer bang zijn. De bewakers zijn overaal. Zij moet het kind vergeten. Zij gaat naar haar man, hij wacht op haar en haar liefde. Zij gaat naar hem en ziet de man die in zijn ogen de verblinding, de waanzin van die ene, onbegrijpelijke onheilsdag heeft.

¹²² BOURGONJE, Fleur door Zwagerman, Joost, Een paar uur liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1155.

¹²³ BOURGONE, Fleur door Zwagerman, Joost, Een paar uur liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1156.

8.3 De positie van de vrouw in het verhaal

Lena is bang. Zij is een slachtoffer van het huiswelijke geweld. Zij houdt van haar man die haar sloeg en haar zoon vermoord. Dit was de laatste druppel, hij ging naar de gevangenis. Zij zegt altijd dat zij van hem houdt en dat hij van haar en het kind houdt. Zij geloofde hem dat hij van haar veel hield. De liefde was vol van bang. Volgens haar deed hij niets slechts. Hij wilde de moord niet doen, maar het heeft wel gebeurd. Hij is in de gevangenis en zij maakt zelf voor hem mooi. Zij brengt mee voor hem de dingen die hij wil. Lena gelooft dat haar man onschuldig is. Het gebeurde vanwege zijn kwaadheid. Zij verontschuldigt hem voor zichzelf.

Lena heeft twee liefden. Een liefde is haar kindje dat dood is. Zij heeft thuis het jasje van haar zoon dat op het kapstok hangt. Het is haar geheim, haar geluk. Wanneer zij naar het jasje kijkt, heeft zij een fractie van een seconde een geluksgevoel. Zij gelooft dat het kindje op haar in de kamer wacht. Het is een illusie. Haar liefde die in gevangenis zit, is ook een illusie. Zij denkt aan haar man als aan haar echtgenoot, niet als aan een moordenaar van haar kind. De verteller zegt, dat ze had gezegd: „*Dat hij veel gevoel had, en –als antwoord op een rechtelijk vraag- dat hij een teder minnaar kon zijn, al ging dat niemand iets aan.*“¹²⁴ Elke keer gaat zij naar de gevangenis, gaat zij voor haar “een paar uur liefde“. Zij hoeft niet bang te zijn in de gevangenis. „*Hier kan Lena eens in de twee weken van hem houden zonder angst, hier kan zij mooi zijn zonder gevaar en hem zeggen wat zij denkt-hem tegenspreken zelfs, hier kan zij eindelijk zichzelf zijn en raken aan haar waarachtigste ik.*“¹²⁵ Zij is alleen en houdt van haar man. Zij weet wanneer zij naar hem kan komen, wanneer zij haar uur liefde zal hebben. En zij wil daar gaan. Wanneer zij onderweg is, is zij zenuwachtig. Zij heeft wel angst. Zij houdt van haar man en zij is bang voor hem.

Zij voelt zich ook schuldig. Misschien kon ze iets doen en kon haar kind helpen. Zij weet hoe is haar man. Misschien kon zij iets doen. Ze was bang. Het is afzonderlijk dat als ze naar gevangenis kwam, zij mocht niet aan haar kindje denken of praten over het omdat haar man er kwaad kan worden.

Volgens mij leeft zij steeds in het verleden. Zij heeft jasje van haar kindje voortdurend thuis. Het is één belangrijke houvast van haar leven. Haar man in de gevangenis is de

¹²⁴ BOURGONJE, Fleur door Zwagerman, Joost, Een paar uur liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1156.

¹²⁵ BOURGONJE, Fleur door Zwagerman, Joost, Een paar uur liefde, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1156.

tweede. Zij wil in het verleden blijven omdat zij wil zich voelen als haar kindje voortdurend levend is. Zij leeft maar ook elke twee weken wanneer zij naar haar man mag gaan.

In dit verhaal is liefde heel vertwijfeld en gevaarlijk. Zij is ook in een gevangenis, in haar eigen gevangenis, haar gedachten aan haar man.

9 Judith

9.1 Charles Ducal

Zijn pseudoniem is Frans Durmortier. Hij is op 3 april 1952 te Leuven geboren.¹²⁶ Hij is een Vlaams dichter en prozaschrijver. Hij was lang actief in de Marxistisch-Leninistische beweging en de Maöistische partij AMADA, partij van de arbeid van België. Hij is werkzaam als leraar Nederlands, hij werkt momenteel als leraar in Heverlee. De schrijver van het artikel schrijft dat in verhalen in *De meesterknecht* (een verzameling van korte verhalen die in 1992 werd uitgegeven) werd hij door zijn verleden geïnspireerd. Hij werkte met autobiographische gegevens uit zijn radicaal-linkse verleden en zijn katholieke jeugdmilieu. Zijn geschiedenis van zijn werk zijn rijk en bont. Zijn eerste dichtbundel was “*Het huwelijk*” waarin de lezers de cynische toon, de strakke vorm en de bijbelse referenties vinden. In de volgende dichtbundel staat het conflict tussen verbeelding en werkelijkheid centraal. Groot aantal gedichten zijn over de verhouding tussen man en vrouw en het schrijven zelf. Zijn verhalenbundel “*De meesterknecht*”, uit 1992, is vol van ironische portretten van een politieke activist en beginnende schrijver. Charles Ducal schrijft ook voor verschillende tijdschriften en kranten een aantal essays over literatuur en politiek.¹²⁷

9.2 Samenvatting van het verhaal

Het verhaal werd in 1992¹²⁸ als het deel van de verhalenbundel *De meesterknecht* uitgegeven. *De meesterknecht* is vol van ironisch portret van een politieke activist en beginnende schrijver. In dit verhaal is een aanduiding van politieke activist: „*Ik besloot lid te worden van een revolutionaire partij,*...”¹²⁹ Aan de andere kant gaat het over een verwarring, de verwarring van de liefde.

Judith is in ik-vorm geschreven. Er zijn drie hoofdfiguren. Een man die wanhopig is en zijn naam wordt in het verhaal niet genoemd. Zijn vrouw die met de man wil leven. Judith die de derde is, is een grote en onverwachte liefde van de man. De verteller moet veel wanhopig zijn. De verteller, die Simon heet, praat over een vrouw die zijn leven heeft veranderd. Het verhaal begint als hij naar de school voor het kind moet gaan. En dit is het

¹²⁶ Anoniem: Ducal, Charles. (<http://schrijversgewijs.be/schrijvers/ducal-charles/>). (Toegang 25 maart 2013)

¹²⁷ Anoniem: Ducal, Charles. (<http://schrijversgewijs.be/schrijvers/ducal-charles/>). (Toegang 25 maart 2013)

¹²⁸ ZWAGERMAN, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p 1587.

¹²⁹ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, *Judith, De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p 1292.

moment. Hij ziet haar en, zoals de verteller zelf zegt: „*Toen vond het heelal zijn middelpunt.*“¹³⁰ De ontmoeting verandert zijn leven. Hij schrijft een gedicht erover. Hij is als onder een toverstuk. Hij vindt dat zij de mooiste vrouw is. God wil het en hun liefde was Zijn wil. Hij schrijft een lang gedicht over haar. Dit zou het eerste gedicht zijn en niet het laatste.

Hij heeft een echtgenote, zij heet Roos. Hij wil mooi kijken, hij zorgt voor zijn krullen. Hij is zenuwachtig om haar te zien. Hij weet niet haar naam of iets over haar leven. Hij is als bezeten op haar. Hij en zijn vrouw gaan naar het gebruikelijke feest en hij neemt mee het gedicht voor haar. Zijn vrouw wil iets eruit lezen maar zij mag niet. Zij is verbaasd. Ze heeft veel problemen. Zij houdt van hem, maar hij is met haar alleen van het medelijden. De verteller zegt: „*Haar glimlach 'tot morgen' was zo veelbelovend dat ik naar mijn vrouw terugkeerde als een gelukkig man.*“¹³¹

Simon heeft andere problemen. Volgende dag is Judith vriendelijk, maar koel. Ze ontmoeten elkaar op het kindertuin met kinderen. Judith praat niet veel, vertelt een tiental anekdotes en zij moet weggaan omdat het te laat is. Simon ontmoet haar na twee weken dagelijks. Het contact blijft beperkt tot een vriendelijke knikje, een mededeling of de toestand van het weggenet. Intussen krijgt zij vier gedichten en een brief van hem. Hij is heel onzeker. Wat is hij voor haar? Hij droomt over haar en wordt misschien gek van haar. Zoals de verteller zegt, reconstrueert hij hun vluchtige ontmoetingen, ontdekt voortdurend nieuwe zenuwtrekjes en intonaties. Het is nieuw voedsel voor hoop of wanhoop. „*Had zij werkelijk geknipooagd? Of had de zon in haar gezicht geschenen? Was haar glimlach vandaag niet hartelijker geweest dan anders? Had zij het portier van haar wagen niet opvallend hard dichtgeslagen? Was dat geen teken? Had ik haar wrevel opgewekt?*“¹³² Hij is niet zichzelf. Zijn wereld is alleen de tijd wanneer hij naar de kleuterschool gaat. Hij is niet in de rest van de wereld geïnteresseerd. Hij studeert haar handschrift met hulp van een boek over de grafologie. Hij stelt vast dat zij Judith heet. Verder wist hij niets van haar. Judith heeft geen adres, geen huis, geen dagelijks leven. Toch is zij alles voor hem. Judith is al zijn gedachten, al zijn dagdromen. Hij loopt door de stad om geen grote toevale ontmoeting te missen. Hij zorgt voor zijn krullen die zijn enige trots zijn en schrijft

¹³⁰ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1291.

¹³¹ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1292.

¹³² DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1292.

minnebrieven voor haar. Hij blijft kuis. De vakanties zijn gevaarlijk voor hem. Hij kan niet naar de school gaan en hij kan niet haar zien. Als de school weer geopend wordt, begint het leven voor hem weer. Hij vertelt alles zijn vrouw Roos die voor hem begrip heeft. Zij zoeken samen naar een oplossing. „*Wat niet ziet, wat niet deert.*“, zegt Roos. Hij gaat niet meer met zijn kind naar de school. Na een paar dagen wordt gezicht van Judith niet zo scherp geweest. Het wordt beter en beter. Hij begint ook te denken dat er mooier vrouwen zijn. Als hij Judith na een lange tijd weer ziet, is de misrekening duidelijk. Hij heeft gevoel dat hij de hele twee manden alleen op haar gezicht wachtte. Zijn vrouw heeft andere oplossing. Hij moet Judith beter kennen omdat zij heel saai en oninteressant kan zijn. Hij moet met haar iets gaan drinken. Hij vraagt haar, maar ze komt niet op de eerste afspraak. Hij heeft een droom dat zij zijn gedichten uit het hoofd kent. Op de tweede afspraak komt Judith wel. Zij gaan naar het café. Het gaat niet goed omdat zij anders is dan hij dacht. De verteller zegt: „*Ze is kleinburgerlijk. Ze kan alleen maar kletsen. Haar leven is klein en banaal. Ze kijkt niet verder dan huis en gezin.*“¹³³ Zij begrijpt hem niet, zijn ziel van dichter. Het is niet het einde. Hij wil een vrouw in hem vinden. Hij wil psychologische wijsheid over verliefdheid en identiteit via hersens in het bloed trachten te smokkelen. Hij moet naar de psychiater gaan. Het bezoek is niet heel behulpzaam. Maar Simon heeft nieuwe bedoeling. Hij heeft opnieuw iets te bewijzen en dit zou zijn queeste slagen. De verteller zegt „*de schoonste aller vrouwen dwingen mijn verliefdheid te aanvaarden, mij toe te laten in haar eenzaamheid en in de spiegel van mijn boek haar blik te doven voor de mijne.*“¹³⁴ Hij neemt de afscheid van de werkelijkheid en hij gaat dankzij de gedichten naar de fantasie.

9.3 De positie van de vrouw in dit verhaal

In dit verhaal zijn twee vrouwen. De vrouw van Simon, zij heet Roos, en Judith. Simon is niet meer in Roos geïntereserd. Hij is met Roos uit het berouw. Hij is verliefd op een andere vrouw. Zij heet Judith. Hij beschrijft haar bijna als een godin. Zij is het centrum van zijn leven van de eerste blik. Hij zei over haar: „*Zij was alles. Al mijn gedachten, al mijn dagdromen, mijn ingebeelde vernederingen en verrukingen.*“¹³⁵ De naam Judith heeft de

¹³³ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1296.

¹³⁴ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1296.

¹³⁵ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1293.

Hebreeuwse oorsprong. Het naam betekent “geprezen” of de persoon die wordt gevoerd.¹³⁶ Deze vrouw wordt door de man wel gevoerd. Zij is echt als een godin in zijn dromen en voorstellingen. Toch heeft zijn vrouw gelijk. Na de ontmoeting weet hij dat: „*Zij is kleinburgelijk. Zij kan alleen maar kletsen. Haar leven is klein en banaal. Zij kijkt niet verder dan huis en gezin.*”¹³⁷ Toch is het overbodig. De verteller zeg: „*Maar Judith, de dochter van Merari, Zij maakte hem weerloos door haar schoon gelaat.*”¹³⁸

De vrouw blijft in zijn gedachten. Hij wil haar echt vergeten. De gedachten aan Judith zijn zo sterk dat hij niet aan haar maar aan de wereld denkt. Hij begint de gedichten te schrijven. Zij is zo onvergetelijk dat hij Judith in zijn gedichten voegt. Hij helpt zich met zijn gedichten.

Er zijn twee vrouwen. Één wil liefde en zij kan die niet hebben. Judith wil het niet en zij heeft die wel. Dit verhaal gaat over romantische liefde die alleen in hoofd van de man is. Deze liefde is niet wederzijds.

In mijn thesis zijn twee verhalen die over de liefde die niet wederzijds aan het begin is, gaan. Het verhaal *Een liefde* is over de liefde van een vrouw die van de dokter erg houdt. In dit verhaal is een jonge vrouw die niet mooi is. Zij houdt van de dokter, hij is voor haar de enige. Allereerst wil hij met haar niet praten en zij is voor hem alleen een andere patiënt. Toch straks begint hij met haar te praten. Hij is er voor haar, omdat zij sterft. Hij maakt haar heel mooie rest van haar leven. Zij is uitzonderlijk. Zij is anders dan andere vrouwen, zij wil alleen zijn liefde. Hij helpt haar om haar droom over de liefde te vervullen. Hij wordt verliefd op haar aan het einde van haar leven. Haar liefde helpt hem de niet egoïstische liefde kennen.

In het verhaal *Judith* is ook de liefde die niet wederzijds is. De man houdt van de vrouw of van de illusie van haar. De vrouw is mooi, zij heeft een familie. Zij wil niet met hem zijn. Zij is voor hem als de godijn. Hij denkt aan haar als iemand die uitzonderlijk is. Na de ontmoeting is hij teleurgesteld omdat zij echt niet uitzonderlijk is. Zij is kleinburgerlijk. Hij begint dankzij deze liefde gedichten over zijn gedachten te schrijven. Hij schrijft de

¹³⁶ Anoniem: *Judita* (<http://svatky.centrum.cz/svatky/jmenne-svatky/judita-363/>). (Toegang 25 maart 2013)

¹³⁷ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1296.

¹³⁸ DUCAL, Charles door Zwagerman, Joost, Judith, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam 2005, p. 1296.

gedichten voor de schoonste aller vrouwen en hij wil hen dwingen om zijn verliefdheid te aanvaarden. De vrouw werd de inspiratie voor de man.

Conclusie

De bedoeling van mijn thesis is de vaststelling hoe de ontwikkeling van de vrouwen was volgens de verhalen.

In de eerste hoofdstuk schrijf ik over de “strijden” van de vrouwen en hun lange weg om gelijke rechten te krijgen. Dit hoofdstuk is gebaseerd op historische feiten. Ik beschrijf het einde van de 19e eeuw en de eerste helft van de 20e eeuw. De vrouwen kregen het vrouwenkiesrecht wel.

Ik werk met acht verhalen. De vrouwen zijn de hoofdfiguren in alle verhalen. Het eerste verhaal *Huwelijk* gaat over een vrouw die wordt verkocht zodat haar familie geld krijgt. Het verhaal is uit jaar 1882. De vrouw was er machteloos, niemand vroeg haar als zij wilde de man trouwen of niet.

Het tweede verhaal *Een liefde* is over een vrouw die de wederzijdse liefde wilde beleven. Zij stierf maar dankzij de dokter kreeg zij de liefde en zij hielp de dokter om een niet egoïstische liefde te kennen. Dit verhaal werd in 1901 uitgegeven. De vrouw in dit verhaal had een groot invloed op de man. Deze man kende dankzij deze vrouw de niet-egoïstische liefde.

Het derde verhaal *Ontgoocheling* is uit 1920 en gaat over een vrouw die onzeker door haar man was. Zij wilde hem tonen dat hij niet de enige man in de wereld was en het mocht wel met haar zonder hem gaan. Zij probeerde met zichzelf te strijden en zij veranderde zich. Uit de onzekere vrouw werd zij een vrouw die zelfbewustzijn was

Het vierde verhaal *Irène en de treurmars* is over een man die bezeten van een vrouw is. Deze man wilde de vrouw op alle mogelijke manieren houden. De man die alles wat hij wil, moet hebben. Dit verhaal is uit 1927. Deze vrouw heeft mer vrijheid als de vrouw in het eerste verhaal en uit vroegere tijd. Ze hoefde niet met hem te trouwen, zij mocht wel zeggen met wie wilde zij leven.

Het vijfde verhaal *Vrouwen winnen* is uit 1959 of 1960, het is een beetje vroeger dan van De Tweede Feministische Golf plaatsgevonden. De vrouwen lieten de mannen zien dat de mannen niet alle mogen doen en de vrouwen zijn sterk.

Het zesde verhaal *Een liefde* werd in 1971 uitgegeven. De man van de vrouw vond het leuk om ook met andere vrouwen te zijn. Het werd niet genoemd of zijn vrouw wel over de

andere vrouwen wist of nee maar zij was altijd een overwinnaar. Haar man bleef met haar en de andere vrouwen gingen altijd weg. De vrouw hield altijd haar positie in het huwelijk.

Het zevende verhaal *Een paar uur liefde* is uit 1989. Het gaat over een vrouw die haar leven alleen doorleefde. Zij liet haar man om haar leven te vernietigen. Hij was in de gevangenis en hij had altijd een grote invloed op haar. Ik gebruikte dit verhaal want erin een vrouw is, die slachtoffer van haar man en haar overwogen is. Ik wilde hier verwijzen erop dat de vrouwen niet onverschrokken. De vrouwen zijn nu sterker maar ze kunnen steeds in de rol als slachtoffers zijn.

Het achtste verhaal werd *Judith* genoemd. Het is uit 1992. In dit verhaal was een man een “slachtoffer van de liefde“. Hij hield van Judith heel erg. Hij kende haar niet maar voor hem was zij als een godin. De vrouw had haar enige wereld en zij wilde niet met de man zijn. Zij reageerde afwijzend. In dit verhaal was gelijke type van de liefde als in het tweede verhaal. Judith wist het niet maar zij hielp hem om zijn kwaliteit als een gedichter te vinden. Hij wil zijn verliefdheid in zijn gedichten invoegen en wil de wereld bewijzen dat aller mooiste vrouwen voor de zijn blik doven.

Ik lees over sommige vrouwen. De vrouwen waren uit verschillende jaren. Alle vrouwen hebben andere problemen, alle vrouwen waren op verschillende manier sterk. Ik vind de verhalen heel interessant. Uit elke verhaal kan ik wel iets over de vrouw en de tijd van het verhaal vaststellen. Als ik deze 8 vrouwen in een personage zou verenigen, zou ik een buitengewone vrouw van vandaag scheppen. Deze vrouw is zo bijzonder dankzij iedere vrouw die voor de gelijke rechten van de vrouwen streed. De vrouwen in deze verhalen kwamen tot een krachtige persoonlijkheid zoals de vrouwen in de reële wereld en ze verzoenden zich of werden hoger geplaatst, met de rechten en hun maatschappelijke positie als de mannen.

De wereld van vandaag is meer vriendelijk voor vrouwen. Steeds zijn er echte problemen zoals persoonlijke verhoudingen of mishandeling. Toch zijn de vrouwen sterker. Ze kunnen op een leiderspositie werken of ze kunnen werken terwijl de mannen met zwangerschapsverlof thuis blijven. Ik moet zeggen: Vrouwen winnen!

Het resumé in het Engels

The main topic of my bachelor's thesis are women and the way they gained the same rights as men in society in the Netherlands and their position in relationships with men as shown in Dutch and Flemish short stories. To write a thesis, the author has created a concept which she held to. In the first chapter, she describes the development of women's rights in the Netherlands. She outlines women's movements, their fights and the most important women fighting for rights since the 19th century. This part is theoretical. In following chapters the author selected 8 different Dutch and Flemish stories from different decades of 19th and 20th century, where women take the main part. The author interpreted each women particularly and tried to point out the similarity of stories with the general women's development and their position in relationships with men in society.

The thesis ends with a conclusion, where the author summarizes the whole work and finds that women in stories, as well as in real life managed to equalize or even put themselves above men in regard to rights and in position in relationships with men.

Het resumé in het Tsjechisch

Hlavním tématem bakalářské práce jsou ženy, jejich cesta ke stejným právům jako měli muži ve společnosti v Nizozemí a jejich pozice ve vztahu s mužem podle nizozemských a vlámských povídek. Pro napsání práce si autorka vytvořila koncept, kterého se držela. V první kapitole popisuje vývoj práva žen v Nizozemí. Nastiňuje ženská hnutí, jejich boje a nejdůležitější ženy této doby od konce 19. století do poloviny 20. století. Tato část je teoretická. V dalších kapitolách si autorka vybrala osm různých nizozemských a vlámských povídek z různých desetiletí 19. a 20. století, ve kterých jako hlavní postavy figurují ženy. Každou ženu v těchto povídkách autorka zvlášť interpretovala a snažila se poukázat na shodnost povídek s obecným vývojem žen a jejich místa ve vztahu s muži a ve společnosti.

Práce končí závěrem, kde autorka shrnuje celou svou práci a přichází k výsledku, že ženy v povídkách se stejně jako v reálném světě, právy vyrovnaly a postavením ve vztahu dokonce někdy i nadřadily mužům .

Bibliografie

Gebruikte vakliteratuur

BOSWIJK, Anje, COUVEÉ, Dick, *Vrouwen vooruit! De weg naar gelijke rechten*, Amsterdam: Feministische uitgeverij Sara, 1979, 325 p., ISBN 90-6328-018-1

ČADKOVÁ, Kateřina, LENDEROVÁ, Milena, *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do 20. Století v zasetí historiografie*, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 601 p., ISBN 80-7194-920-5

DUBY, Georges, PERROT, Michelle, *Geschiedenis van de vrouw, De Negentiende Eeuw*, Amsterdam: Uitgeversmaatschappij Agon BV, 531 p., ISBN 90-5157-127-5

GORP van, H., *Lexicon van literaire termen*, België N.V.: Wolters-Noordhoff, 1986, 455 p., ISBN 9001341578

KNUVELDER, G.P.M., *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde. Deel 4. Malmberg*, Den Bosch 1976 , ISBN 9020877828

OUTSHOORN, Joyce, *Vrouwenemancipatie en socialisme*, Nijmegen 1979, 111 p., ISBN 90-6168-067-0

POSTHUMUS-VAN DER GROOT, W.H., WAAL, de A., *Van moeder op dochter. De maatschappelijke positie van de vrouw in Nederland vanaf de Franse tijd*, Utrecht/Antwerpen 1968, repprint Nijmegen 1977, 413 p., ISBN 90-269-6510-9

RIBBERINK, Anneke, Drs., *Feminisme*, Leiden: SSP, Amsterdam, 1987, 64 p., ISBN 90-6473-185-3

ZWAGERMAN, Joost, *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Amsterdam: Prometheus, 2005, 1599 p., ISBN 90-446-0646-8

Internetbronnen

Anoniem: *Begrippenlijst: Europese geschiedenis* (<http://oud.digischool.nl/gs/begrippen/beurop.htm>). (Toegang 21 januari 2013)

Anoniem: *Gerrit Paape, Delft 1752-Den Haag 1803* (<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/18de/auteurs/lg18057.html>). (Toegang 22 januari 2013)

Anoniem: *De Eerste Feministische Golf*. (<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/man-en-vrouw/95980-de-eerste-feministische-golf.html>). (Toegang 22 januari 2013)

Anoniem, (<http://www.encyclo.nl/lokaal/10429>). (Toegang 22 januari 2013)

Anoniem: *Wilhelmina Drucker (1847-1925)*
(<http://historiek.net/overige/personen/personen-algemeen/1789-wilhelmina-drucker-1847-1925>). (Toegang 24 januari 2013)

Anoniem: *Vrouwenkiesrecht in Nederland*,
(http://www.aletta.nu/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 24 en 25 januari 2013)

Van Capelleveen, Ruud: *Aletta Henriëtte Jacobs (1854-1929) Biografie Nederlandse arts en feministe*, (<http://www.absolutefacts.nl/vrouwen/data/jacobsaletta.htm>). (Toegang 30 februari 2013)

Anoniem: *Vrouwen kiesrecht in Nederland*.
(http://www.aletta.nu/aletta/nl/collecties/dossiers/_rp_column2_1_id/1_52). (Toegang 2 en 4 februari 2013)

Anoniem, (<http://www.encyco.nl/nol.php>). (Toegang 15 februari 2013)

Anoniem: *Tachtig: de beuk erin*
(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/literatuurgeschiedenis/lg19013.html>).
(Toegang 3 maart 2013)

Anoniem: *Marcellus Emants, Voorburg 1848-Baden (Zwitserland) 1923*
(<http://www.literatuurgeschiedenis.nl/lg/19de/auteurs/lg19028.html>). (Toegang 3 maart 2013)

Anoniem: *Esthetica:extra informatie*
(<http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/scholieren/profielwerkstuk/alfasteunpunt/subjects/onderwerpen/filosofie/estheticauitgebreid>). (Toegang 3 maart 2013)

Anoniem: *F.B. Hotz*
(<http://www.letterkundigmuseum.nl/Default.aspx?tabid=92&BiographyID=90&BiographyName=FBHotz&Mode=BiographyDetails>). (Toegang 17 maart 2013)

Anoniem, (<http://www.fleurbourgonje.nl/>). (Toegang 20 maart 2013)

Anoniem: *Biografieën van Joke Smit*. (<http://www.jokesmit.nl/JS/Persoon/Biografieen/>).
(Toegang 17 maart 2013)

Anoniem: *De vrouw beslist* (http://www.aletta.nu/aletta/content/80885/de_vrouw_beslist).
(Toegang 17 maart 2013)

Anoniem: *Joke Kool-Smit, De Tweede Feministische Golf*
(<http://www.vrouweninformatieplein.nl/front/index.php?id=163>). (Toegang 17 maart 2013)

Anoniem, <http://www.opzij.nl/Over-Opzij.htm>, (Toegang 20 maart 2013)

Anoniem: *Ethel Portnoy overleden*.

(<http://www.literatuurplein.nl/nieuwsdetail.jsp?nieuwsId=607>). (Toegang 20 maart 2013)

Anoniem, (<http://www.fleurbourgonje.nl/>). (Toegang 20 maart 2013)

Anoniem: *Ethel Portnoy*. (<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=port005>). (Toegang 20 maart 2013)

Anoniem: *Ducal, Charles*. (<http://schrijversgewijs.be/schrijvers/ducal-charles/>). (Toegang 25 maart 2013)

Anoniem: *Judita* (<http://svatky.centrum.cz/svatky/jmenne-svatky/judita-363/>). (Toegang 25 maart 2013)

Maerten, Mieke: *Feministische denkers, deel 2: Simone de Beauvoir*

(<http://www.rosadoc.be/pdf/factsheets/nr27.pdf>). (Toegang 17 maart 2013)

Musschoot, Anne Marie: *Auteurs, Buysse, Cyriel*

(<http://www.literair.gent.be/html/lexicondetail.asp?ID=5&AID=180&l=B>). (Toegang 10 maart 2013)

Musschoot, Anne Marie: *Biografie*. (<http://users.telenet.be/websiteSLV/Biografie.htm>). (Toegang 4 maart 2013)

Van Marissing, Lidy: *Bert Bakker: Bij zijn afscheid van 'Maatstaf'*

(http://www.dbnl.org/tekst/mari01528in01_01/mari01528in01_01_0015.php). (Toegang 17 maart 2013)

Van Weringh, J.: *ALETRINO, Arnold (1858-1916)*

(<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn1/aletrino>). (Toegang 16 februari 2013)

Prick, Harry G.M.: *PRINS, Arij (1860-1922)*

(<http://www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/BWN/lemmata/bwn3/prins>). (Toegang 6 februari 2013)

Anotace

Jméno: Sabina Ivančáková

Název katedry a fakulty: Katedra nederlandistiky FF UP v Olomouci

Název diplomové práce: De positie van de vrouw in 8 Nederlandse en Vlaamse verhalen vanaf 1880 tot de helft van de jaren 90 van de 20e eeuw

Vedoucí diplomové práce: Dr. Lianne Barnard, Dr.

Počet znaků: 83.813 (včetně mezer)

Počet příloh: 0

Klíčová slova: de vrouw, de positie, de liefde, het kiesrecht, het relatie, Arij Prins, Arnold Aletrino, Marcellus Emants, Cyriel Buysse, Fritz Bernard Hotz, Ethel Portnoy, Fleur Bourgonje, Charles Ducal

Krátká charakteristika:

V mé práci se zabývám historickým pozadím boje nizozemských žen, od 19. století, za stejná práva jako měli muži v nizozemské společnosti a interpretuji 8 krátkých nizozemských a vlámských povídek z různých desetiletí 19. a 20. století, ve kterých jako hlavní postavy figurují ženy.